

عینک معلم

مدای شکسته شدن چیزی را بشویم. سرم را که بلند کردم، دهم دسته‌ی یک عینک شکسته شده است.

بچه‌ها گفتند: «وای! عینک خانم معلم شکست!»

مجید عینک را برداشت و به جواد که در همان نزدیکی ایستاده بود، گفت: «تو این را شکستی.»

بعد آن را به دست جواد داد.

بچه‌های کلاس دور جواد جمع شدند و گفتند: «راست می‌گوید؟ تو آن را شکستی؟»

جواد عینک را در دست داشت و نزدیک بود گریه‌اش بگیرد. من دلم لرزید. یاد

روزی افتادم که همه فکر کردند خط‌کشی یکی از بچه‌ها را من شکسته‌ام. در دلم گفتم:

«جواد تو کاری نکرده‌ای.»

چلو رفتیم! عینک را از جواد گرفتم و به خود مجید دادم.

مجید هم نتوانست به من یا جواد چیزی بگوید.

در همین زمان معلم به کلاس برگشت.

یکی از بچه‌ها گریه‌اش گرفت و به طرف معلم رفت. سپس...

خانم معلم به آن پسر لبخند زد و گفت: «این که راستی را گفتی، برای من از عینک

خیلی مهم تر است.»

با خودم می‌گویم

چه خوب بود اگر هنگام حرف زدن...

عینک معلم

• توضیحات درس

درس عینک معلم، داستان یک اتفاق ساده است که نظیر آن در کلاس‌های ابتدایی زیاد اتفاق می‌افتد. معلم‌های آگاه با چنین مواردی آن‌چنان برخورد می‌کنند که باید. آن‌ها بیش از هر چیز به ترتیب اخلاقی کودکان تحت تعلیم خود توجه دارند.

در یک تحلیل ساده از آن چه در کلاس فرضی ما به وقوع پیوسته است، به خوبی درمی‌یابیم که هیچ یک از بچه‌ها عمداً کار بدی نکرده است. حتی مجید که جواد را مقصر می‌داند، صرفاً به خاطر قضاوت عجولانه‌اش، اشتباه کرده است. مقصر اصلی نیز ابتدا به واسطه‌ی ترس ناشی از اتفاق ناگواری که رخ داده، سکوت می‌کند و سپس شجاعانه و صادقانه به اشتباه خود اعتراف می‌کند.

بدین ترتیب، باید از به کار بردن عنوان دروغ و دروغ‌گو در مورد بچه‌ها خودداری کرد و اگر بچه‌ها نیز به واسطه‌ی آموزش‌هایی که قبلاً دیده‌اند، این‌گونه واژه‌ها را به کار بردند، باید ذهنیت آن‌ها را به گونه‌ی جهت داد که بیشتر به جنبه‌ی مثبت آن یعنی روراستی، راستگویی، شهامت و صراحت در گفتار و ارزش‌هایی نظیر آن (به عنوان مصادیق مفهوم صداقت) ببیند.

انسان مسلمان می‌داند.

۲- درباره‌ی رفتار و گفتار شخصیت‌های داستان قضاوت

می‌کند.

۳- در ادامه‌ی جمله «چه خوب بود اگر هنگام حرف زدن،...»

(در بخش با خودم می‌گویم درس) با همیاری دوستانش نظرهای خود را ابراز می‌کند.

۴- با ذکر خاطرات و تجربیات خود، نتایج و اهمیت

روراستی و صداقت را در زندگی روزمره‌ی خود، بیان می‌کند.

۵- نمونه‌هایی از مصادیق و موارد روراستی و صداقت

را در زندگی روزمره‌ی خود، برمی‌شمرد.

• مفاهیم کلیدی

روراستی

راستگویی

• مراحل تدریس

پیشنهادهایی برای انتخاب روش تدریس مناسب

• وقت مناسبی را به خواندن داستان درس اختصاص

دهید.

• اهداف درس

۱- آشنایی دانش‌آموزان با اهمیت و نتایج راست‌گویی

۲- تقویت تمایل بچه‌ها به راست‌گویی

۳- تلاش برای رعایت راست‌گویی در شرایط مختلف

• انتظارات

دانش‌آموز، طی فرایند آموزش:

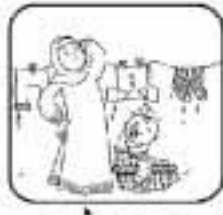
۱- روراستی و صداقت در گفتار را یکی از ویژگی‌های

● همچنین می‌توانید خودتان ضمن تعریف یا خواندن قصه، حرکات شخصیت‌های اصلی آن را انجام داده و سخنان آن‌ها را تکرار کنید. تعدادی از بچه‌ها هم (با هماهنگی و تمرین قبلی) می‌توانند شما را همراهی کنند. در این صورت می‌توانید از روش قصه‌گویی همراه با نمایش نیز استفاده کنید.

نکته: قبل یا بعد از خواندن درس و یا ارائه‌ی آن در قالب قصه‌گویی، می‌توانید بچه‌ها را برای انجام یک فعالیت گروهی سازمان‌دهی نمایید.

داستان متن درس فرصت خوبی را برای ارائه‌ی درس بر اساس شیوه‌های مشارکتی فراهم می‌آورد، بنابراین بهترین شیوه برای ارائه‌ی درس، بحث و گفتگو و نظرخواهی از بچه‌هاست. این برنامه به‌خوبی از طریق کار گروهی و شیوه‌ی قضاوت عملکرد قابل اجراست. بنابراین گفت‌وگوی دوستانه‌ای را میان خودتان و بچه‌ها ترتیب دهید. (فراموش نکنید هدایت بحث باید

ناصر و نرگس مادرشان را خیلی دوست دارند آن‌ها می‌خواهند در کارهای خانه به او کمک کنند.

تو در خانه چگونه به مادرت کمک می‌کنی؟

یادداشت مادرم درباره‌ی من:

کار خانگی

مادر ناصر و نرگس در خانه کار و تلاش زیادی می‌کند.

او زحمت زیادی می‌کشد و بسیار خسته می‌شود.

در تمام مدت به عهده‌ی خود شما باشد)

اجرای داستان درس به صورت یک بازی نمایشی که خود شما در آن نقش معلم را ایفا می‌کنید، می‌تواند به تثبیت مفاهیم درس کمک بسیاری نماید.

● کتاب کار

تمرین کتاب کار درس‌های بیست و بیست و یک، فعالیتی است برای تقویت توانایی بچه‌ها در زمینه‌ی ارزش‌یابی خود. بچه‌ها باید به تهیه‌ی گزارشی از فعالیت‌های روزانه‌ی خود برای کمک به مادر و پدرهایشان اقدام نمایند. آن‌ها باید براساس فعالیتی که انجام داده‌اند، درباره‌ی کار خود قضاوت کنند. برای بچه‌ها توضیح دهید که حجم گزارش و کمیت آن برای شما اهمیتی ندارد بلکه گزارش صادقانه‌ی آن‌هاست که می‌تواند برای شما بسیار ارزنده باشد.

● ارزش‌یابی

بهترین ابزار برای تدریس و ارزش‌یابی این درس و نیز درس بعد، بحث و گفتگو با دانش‌آموزان و دریافت نظرات آنان از خلال کار گروهی آن‌هاست. بهره‌گیری از بازی نمایشی نیز می‌تواند شما را نسبت به میزان آگاهی بچه‌ها و تلقی آنان نسبت به عملکرد شخصیت‌های داستان مطلع سازد. شما از خلال نمایش بچه‌ها، نقش‌هایی که ایفا می‌کنند و یا حتی با ایفای نقش توسط خودتان می‌توانید درباره‌ی تلقی بچه‌ها و نیز میزان دانسته‌ها و توجه آن‌ها به موضوع صداقت و روراستی مطلع شوید.

خوب است درباره‌ی فایده و اهمیت صداقت با بچه‌ها گفتگو کنید.

می‌توانید از بچه‌ها بخواهید داستان‌ها یا خاطراتی درباره‌ی موضوع مورد بحث نقل کنند.

می‌توانید آن‌ها را در موقعیت‌های فرضی قرار داده و موضع‌گیری آن‌ها را مشاهده و ارزش‌یابی کنید.

می‌توانید با خلق موقعیت‌های فرضی، واکنش و تلقی آنان را نسبت به هر مورد، بررسی کنید.

می‌توانید با فراهم نمودن امکان به کارگیری شیوه‌هایی برای «خود ارزش‌یابی» (ارزش‌یابی بچه‌ها توسط خودشان)، در خصوص امکان این نوع ارزش‌یابی مطالعه نمایید. تمرین کتاب کار این درس اساساً مرتبط با همین شیوه است. بدین گونه که بچه‌ها باید با ذکر فعالیت‌های مثبتشان، قضاوت درباره‌ی خود را تمرین کنند. چنان که در بخش کتاب کار نیز اشاره شد، برای بچه‌ها توضیح دهید که حجم گزارش و کمیت آن برای شما اهمیتی ندارد بلکه گزارش صادقانه‌ی آن‌هاست که می‌تواند برای شما بسیار ارزنده باشد.

علاوه بر فعالیت‌های مناسب مورد نظر شما آموزگار محترم، مواردی که می‌توانند به تکمیل جدول ارزش‌یابی دانش‌آموزان به شما کمک کنند، عبارتند از:

- ۱- مشارکت فعال در بحث و گفتگوی مربوط به اهمیت و نتایج راست‌گویی
- ۲- بیان خاطرات و تجربیات خود در مورد راست‌گویی و نتایج آن
- ۳- قضاوت و گفتگو در مورد رفتار شخصیت‌های داستان
- ۴- انجام فعالیت‌های کتاب کار
- ۵- بیان مصادیق و نمونه‌هایی از راست‌گویی در زندگی

روزمره

نمونه‌ای از فعالیت‌های مرتبط با اهداف خاص درس دوم و نیز حوزه‌های فرایند یاددهی - یادگیری، در جدول هدف - فعالیت این درس آمده است.

تحلیل نقادانه و سازماندهی ایده‌ها	به‌کارگیری مفاهیم و مهارت‌ها	کسب مهارت‌ها	درک مفاهیم	طبقات و حوزه‌های فرایند یاددهی – یادگیری فعالیت‌ها: دانش آموز.....	اهداف: دانش آموز.....
			*	– نمونه‌هایی از مصادیق و موارد روراستی و صداقت را در زندگی روزمره‌ی خود، برمی‌شمرد.	– اهمیت و نتایج راست‌گویی و صداقت را درک می‌کند.
	*			– با ذکر خاطرات و تجربیات خود، نتایج و اهمیت روراستی و صداقت را در زندگی روزمره‌ی خود، بیان می‌کند.	
*				– درباره‌ی رفتار و گفتار شخصیت‌های داستان قضاوت می‌کند.	– نسبت به رعایت صداقت و راست‌گویی در زندگی خود تمایل نشان می‌دهد.

کار دستی نرگس

● توضیحات درس

نرگس دانش‌آموزی خوب و درس‌خوان است که به‌طور اتفاقی، یک بار، تکلیف کاردستی‌اش را با کمک بزرگترها انجام داده و در نتیجه، کاردستی، حاصل زحمت و تلاش خود او نیست. نرگس، نمی‌تواند بپذیرد که به واسطه‌ی کاری که انجام نداده و زحمتی که متحمل نشده، تشویق شود. به همین خاطر، وقتی کاردستی او هم جزو کارهای برتر انتخاب می‌شود، ناراحت شده و با بیان ماجرا، آرام می‌شود.

قصه‌ی درس بیست و یکم نیز یکی از مواردی است که در کلاس‌های درس زیاد اتفاق می‌افتد. موارد بسیار دیگری نیز وجود دارد که می‌تواند توسط معلم آگاه و توانمند به‌عنوان بهانه و ابزاری مناسب جهت ایجاد عادت به راست‌گویی و راست‌کرداری به‌کار گرفته شود.

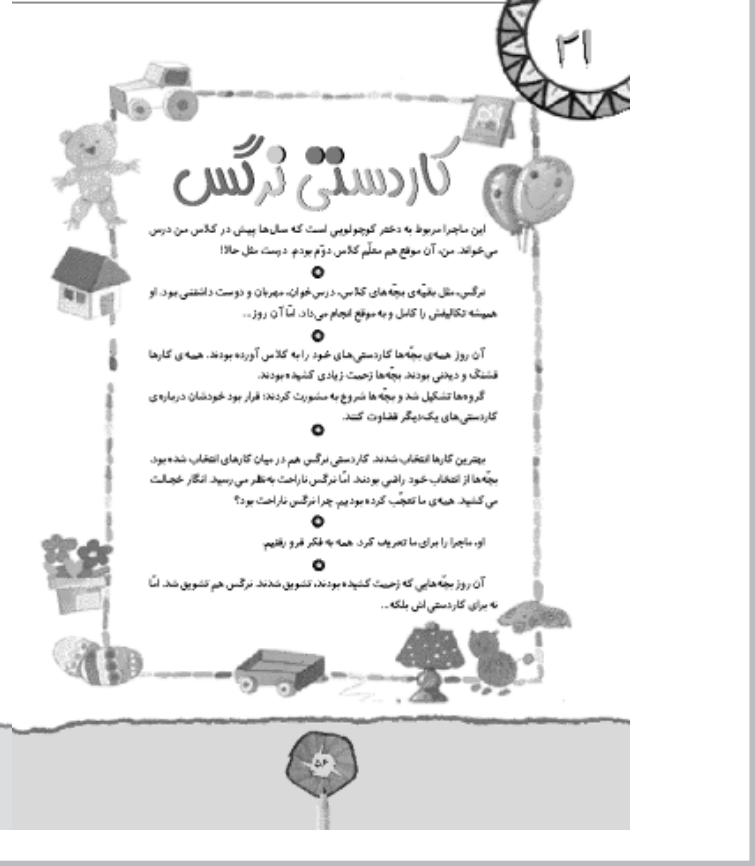
● اهداف درس

- ۱- آشنا کردن بیشتر دانش‌آموزان با مفهوم راست‌گویی و مصادیق آن
- ۲- تقویت تمایل به راست‌گویی در شرایط مختلف
- ۳- تلاش برای رعایت راست‌گویی در شرایط مختلف

● انتظارات

دانش‌آموز، طی فرایند آموزش:

- ۱- روراستی و صداقت در گفتار را یکی از ویژگی‌های انسان مسلمان می‌شناسند.
- ۲- درباره‌ی رفتار و گفتار شخصیت‌های داستان قضاوت می‌کنند.
- ۳- پاسخ مناسبی به سؤالات بخش با خود می‌گویم می‌دهد.

۴- درباره‌ی قصه‌ی نصیحت پیامبر با دوستانش بحث و گفت‌وگو می‌کند.

● مفاهیم کلیدی

- روراستی
- راستگویی

● مراحل تدریس

پیشنهادهایی برای انتخاب روش تدریس مناسب

همانند درس گذشته ...

● وقت مناسبی را به خواندن داستان درس اختصاص

دهید.

● می‌توانید از روش ایفای نقش یا قصه‌گویی همراه با بازی نمایشی نیز استفاده کنید.

نکته: قبل یا بعد از خواندن درس و یا ارائه‌ی آن در قالب قصه، می‌توانید بچه‌ها را در قالب یک فعالیت گروهی سازمان‌دهی کنید.

● داستان متن درس فرصت خوبی را برای ارائه‌ی درس براساس شیوه‌های مشارکتی فراهم می‌آورد، بنابراین یکی از بهترین

شیوه‌ها برای ارائه‌ی درس، بحث و گفتگو و نظرخواهی از بچه‌هاست.

این درس بخوبی از طریق کار گروهی و شیوه‌ی قضاوت عملکرد قابل ارائه است. بنابراین گفت‌وگوی دوستانه‌ای را میان خودتان و بچه‌ها ترتیب دهید. (فراموش نکنید هدایت بحث باید در تمام مدت به عهده‌ی خود شما باشد)

● اجرای داستان درس به صورت یک بازی نمایشی به صورتی که خود شما نقش معلم را ایفا کنید، می‌تواند به تثبیت مفاهیم درس کمک بسیاری نماید.

● کتاب کار

در درس پیش توضیحات داده شده است.

ناصر و نرگس مادرشان را خیلی دوست دارند. آن‌ها می‌خواهند در کارهای خانه به او کمک کنند.
تو در خانه چگونه به مادرت کمک می‌کنی؟

یادداشت مادرم درباره‌ی من

۴۱

کارگاه

درس ۲۰ و ۲۱

مادر ناصر و نرگس در خانه کارهای زیادی انجام می‌دهد.

او زحمت زیادی می‌کشد و بسیار خسته می‌شود.

۴۰

● ارزش‌یابی

جدول هدف – فعالیت این درس، نمونه‌ای از فعالیت‌های مورد نظر و ارتباط آن‌ها را با اهداف، از یک سو و با حوزه‌های فرایند یاددهی – یادگیری از سوی دیگر، مشخص می‌کند.

اهداف: دانش آموز.....	طبقات و حوزه‌های فرایند یاددهی – یادگیری	درک مفاهیم	کسب مهارت‌ها	به‌کارگیری مفاهیم و مهارت‌ها	تحلیل نقادانه و سازماندهی ایده‌ها
– اهمیت و نتایج راست‌گویی و صداقت را درک می‌کند.	– نمونه‌هایی از مصادیق و موارد روراستی و صداقت را در زندگی روزمره‌ی خود، برمی‌شمرد.	*			
– نسبت به رعایت صداقت و راست‌گویی در زندگی خود تمایل نشان می‌دهد.	– درباره‌ی قصه‌ی نصیحت پیامبر با دوستانش بحث و گفتگو می‌کند.				*
	– درباره‌ی رفتار و گفتار شخصیت‌های داستان قضاوت می‌کند.				*

● دانستنی‌های معلم

۱- داستان نصیحت پیامبر

مردی نزد حضرت محمد آمد و گفت: چه کار کنم که همیشه کارهای نیک انجام دهم و کار بد از من سر نزنند؟
پیامبر فرمود: همیشه راست بگو.
آن مرد پذیرفت و قول داد که همیشه راست بگوید.
روزی خواست کار ناپسندی انجام دهد اما چون به پیامبر

قول داده بود که همیشه راست بگوید، آن کار را انجام نداد چرا که با خودش فکر کرد اگر از او بپرسند آیا کار ناشایستی انجام داده‌ای، نمی‌تواند بگوید نه.

به این ترتیب آن مرد چون همیشه راست می‌گفت از همه‌ی کارهای بد دیگر هم دست کشید و تا آخر عمر نیکوکار ماند. همه او را دوست داشتند و خدا هم از او راضی بود.

علیرضا رحیمی

بخش احکام و آداب اسلامی

کلیات

دین، اقناع کننده‌ی روح و فطرت سلیم کودک است. فطرت او با مسایل اصیل مذهبی آشناست. او همان گونه که وجود خدا و فرمان او را برای پاک و درستکار بودن هر انسانی می‌پذیرد، اعمال و احکام عبادی دین و رفتارهای مورد نظر آن را قبول می‌کند و از انجام آن‌ها لذت می‌برد. کودک وقتی نماز می‌خواند یا روزه می‌گیرد، گمان دارد وظیفه‌ای را به جای آورده است. او دوست دارد با خدا ارتباط برقرار کند و با او سخن بگوید و حتی از مشاهده‌ی عبادت دیگران نیز لذت می‌برد.

بسیاری از کودکان، قبل از ورود به دبستان، با اعمال و حرکات ظاهری نماز، مقدمات و برخی اذکار آن آشنایی پیدا می‌کنند. برخی از آنان، از همان سنین پایین از والدین و اعضای خانواده‌ی خود تقلید کرده و اعمال و حرکات نماز را انجام می‌دهند و اذکار آن را تکرار می‌کنند. البته ممکن است درحالی که مادر رو به قبله می‌ایستد، او مهر خود را رو به مادر بگذارد. یا در حال نماز، با دیدن موضوع خوشایندی مثل آمدن مهمان، پخش یک برنامه‌ی تلویزیونی محبوب و یا ... حرکت نموده و نماز را ترک کند. کودک، در این دوره، در جلسات مذهبی شرکت می‌کند و مراسم و آداب را ظاهراً به جا می‌آورد. ولی این امر مانع آن نیست که لذات دیگر را ترک نکند یا فرایض مذهبی را به صورت تفریح و بازی درآورد.

روایات اسلامی نیز به پدر و مادرها توصیه کرده‌اند تا برخی از تعالیم را در طفولیت برای کودکانشان مطرح ساخته و بخواهند در حد توان خود آن‌ها را فرا گرفته و به کار بندند و به این ترتیب زمینه‌های موجود در کودکان را تقویت کنند. البته بخش عمده‌ی این آموزش‌ها، به سنین هفت‌سالگی به بعد موکول شده است. بر پایه‌ی این احادیث باید پیش از هفت‌سالگی برخی زمینه‌های لازم در مورد نماز (مانند اذکار و شعارهای اسلامی) را در کودکان به وجود آورد و حتی در حد ساده‌ای وضو، ایستادن رو به قبله، رکوع و سجود را نیز به آنان یاد داد تا گاه‌گاهی آن را در کنار پدر

و مادر تمرین کرده بتدریج با انجام این فریضه‌ی مهم انس پیدا کنند.

به این ترتیب و بتدریج، گاهی در میان جمع و گاهی در تنهایی، کلماتی را که به‌طور شکسته و بسته یاد گرفته‌اند، زمزمه می‌کنند. گاهی با وضو گرفتن خود را آماده‌ی نماز می‌کنند، رو به قبله می‌ایستند و اصرار دارند که از قبله منحرف نشوند و اگر در حین نماز، توجهشان به شیرینی و شکلات جلب شود، نمازشان را رها نمی‌کنند. در ماه رمضان نیز اصرار دارند روزه بگیرند و از این که آن‌ها را برای خوردن سحری بیدار نکنند، گله می‌کنند و سفارش‌های دیگران را برای افطار کردن نمی‌پذیرند.

علاوه بر فراگیری اعمال ظاهری نماز، کودک باید بداند در ورای این اعمال چه اعتقاد و احساسی نهفته است و چه چیزی موجب می‌شود که مسلمانان هر روز پنج بار، حرکاتی را به سوی کعبه انجام دهند. حرکاتی که ممکن است در نظر او بی معنا جلوه کنند. این مقصود را باید با آموزش‌های ساده تأمین کرد. در این زمینه مناسب است از مفهوم سخن گفتن با خدا و تشکر از نعمت‌های او استفاده کرد. در این خصوص، بازگشت به درس‌های آغازین کتاب درسی دانش‌آموز نیز می‌تواند مفید باشد.

در ادامه‌ی آموزش‌های کودکان در دوره‌ی پیش از دبستان، آموزش‌های احکام در دوره‌ی دبستان، از دو نظر اهمیت دارند:

۱- تقویت انس و علاقه نسبت به دین و اعمال دینی

۲- تکمیل آموخته‌های کودکان و بویژه دختران که در همین

دوران به سن تکلیف می‌رسند.

طبق پیش‌بینی برنامه‌ی درسی این دوره، آموزش‌ها بتدریج

و در حد رفع نیازهای بچه‌های این سنین انجام خواهند شد.

درباره‌ی آموزش نماز به بچه‌ها: از سنین نخستین

دبستان باید کودکان را به تدریج با نماز آشنا و به نماز خواندن

تشویق کرد. بسیار مشاهده شده است که کودکان در کنار پدر و

مادر می‌ایستند یا به تنهایی نماز خواندن آن‌ها را تقلید می‌کنند.

این مساله بیانگر این واقعیت است که رفتار کودک، انعکاسی از

رفتار الگوهاست و اگر مورد تشویق و تأیید والدین و سایر الگوها قرار گیرد، تمایل بیشتری برای انجام آن پیدا می‌کند. از سوی دیگر لازم است اولیا و مربیان همواره در عملکردهای خود ثابت قدم بوده، شخصیتی عاطفی، منطقی و محبوب داشته باشند تا اثرگذاری آن‌ها در ایجاد عادات خوب در کودکان افزایش یابد. تعلیم و تکریم نماز، نقل یا نمایش قصه‌ها و خاطره‌های زیبای مربوط به اهمیت و عظمت نماز و توأم کردن نماز با تجارب متنوع و خوشایند برای کودکان و ... می‌تواند در علاقه‌مند ساختن و عادت‌دادن آنان به نماز مؤثر باشد.

در سنین پایین‌تر می‌توان به آموزش حداقل واجبات اذکار نماز و حفظ آن‌ها توسط دانش‌آموزان اکتفا کرد و تفصیل آن‌ها و معاینشان را به سال‌های پایانی دبستان و مقاطع تحصیلی بعد موکول نمود. همچنین در زمینه‌ی احکام نماز باید موارد ساده و بسیار ضروری را مطرح ساخت. مواردی چون: در حال نماز رو به قبله می‌ایستیم و با کسی صحبت نمی‌کنیم، به این طرف و آن طرف نگاه نمی‌کنیم، چیزی نمی‌خوریم و نمی‌آشامیم، نمی‌خندیم. در مقدمه‌ی آموزش این احکام، می‌توان به تجربه‌های خود بچه‌ها متوسل شد و به‌عنوان مثال گفت: وقتی شما با معلم خود صحبت می‌کنید و یا به سؤالاتش پاسخ می‌دهید، چه حالتی دارید؟ آیا چیزی می‌خورید یا می‌خندید؟ ... هنگام صحبت با خداوند هم باید اعمال را با احترام و توجه کامل و با آرامش انجام داد.

درباره‌ی بخش احکام کتاب هدیه‌های آسمان (پایه‌ی دوم): پیش از هر چیز مناسب است به بیان اهداف یادگیری مربوط به بخش احکام کتاب هدیه‌های آسمان دوم بپردازیم: بخش مربوط به احکام هدیه‌های آسمان پایه‌ی دوم، برای دستیابی دانش‌آموزان به اهداف زیر تدوین شده است:

بخش اول اهداف

د - آشنایی اجمالی با طرز وضوگرفتن و ادای یک نماز دورکعتی

ع - احساس علاقه و اشتیاق به خواندن نماز

م - ادای یک نماز دو رکعتی به شیوه‌ی صحیح

بنابراین...

در این بخش، دانش‌آموزان می‌آموزند که نماز، بهترین راه سخن‌گفتن ما با خدا است.

● به منظور آشنایی با اجزا و اذکار یک نماز دو رکعتی ساده و طرز ادای آن و نیز تقویت احساس علاقه و اشتیاق به خواندن نماز، مطالب ساده‌ای درباره‌ی نماز می‌آموزند.

● دانش‌آموزان همچنین می‌آموزند که وضو، مقدمه‌ی نماز خواندن، قرائت قرآن، زیارت و ... می‌باشد.

● با برنامه‌ای تدریجی، با نحوه‌ی وضوگرفتن و نماز خواندن آشنا می‌شوند.

بخش دوم اهداف

د - آشنایی با اذان به‌عنوان اعلام‌کننده‌ی اوقات نماز و مقدمه‌ی آن

ع - توجه به اذان به‌عنوان اعلام وقت نماز و مقدمه‌ی آن

ع - تمایل به آشنایی بیشتر با اذان و نحوه‌ی اذان‌گفتن

م - بیان اوقات اذان (صبح و ظهر و مغرب)

بنابراین ...

● دانش‌آموزان با اذان، به‌عنوان اعلام‌کننده‌ی اوقات نماز آشنا می‌شوند.

● زنجیره‌ی مفاهیم و مباحث

اکنون براساس اهداف کلی بخش احکام و نیز تعمیم‌ها و مفاهیم جزئی آن (مطابق با راهنمای برنامه‌ی تعلیم و تربیت اسلامی دوره‌ی ابتدایی)، به تبیین توالی منطقی مباحث و زنجیره‌ی مفاهیم مندرج در آن می‌پردازیم.

مباحث و مفاهیم بخش احکام که چهار درس از مجموعه‌ی دروس پایه‌ی دوم را به خود اختصاص داده‌اند، در قالب گزاره‌هایی مجزا، در نمودار زیر مرتب شده‌اند.

نکته: نباید فراموش کرد که این عبارات، نه برای بیان مستقیم هستند و نه برای حفظ کردن. به عبارت دیگر، این نمودار، تنها مسیر حرکت دانش‌آموزان را تا دستیابی به اهداف و مفاهیم تعیین شده، مشخص می‌کند. طی این مسیر، زمانی برای کودکان، شادی‌آفرین و نتیجه‌بخش است که به شیوه‌ای جذاب و غیرمستقیم صورت گیرد و فرصت‌های مناسبی برای نتیجه‌گیری و یادگیری مطالب درسی توسط خود آن‌ها در اختیارشان قرار گیرد.

نماز، بهترین راه سخن گفتن ما با خدا است.

اذان و وضو، مقدمات نماز هستند.

نماز و وضو، شرایط و آدابی دارند که باید رعایت شوند.

نحوه‌ی طرح مباحث در دروس چهارگانه‌ی این بخش، به این ترتیب است :

مبحث اول (درس هفتم)

آشنایی اجمالی با شیوه‌ی صحیح وضوگرفتن

مبحث دوم (درس یازدهم)

آشنایی اجمالی با طرز ادای یک نماز دورکعتی ساده

مبحث سوم (درس بیست و دوم)

آشنایی با مفهوم اذان (نه اذکار آن) و اوقات نماز

مبحث چهارم (درس بیست و سوم)

احساس غرور و لذت از یادگیری نماز

در کتاب درسی دانش‌آموز، این مباحث در قالب ۴ درس

با عناوین زیر ارائه گردیده است :

درس هفتم: برای پاکیزگی

درس یازدهم: می‌خواهم نماز بخوانم

درس بیست و دوم: وقت خواندن

درس بیست و سوم: جشن نماز

اکنون برای آشنایی بیشتر با محتوا و شیوه‌ی تدریس و

ارزش‌یابی دروس مذکور، به شرح مبسوط هر یک از آنها می‌پردازیم :

برای پاکیزگی

... وضو بگویی؟ چگونه؟
... اول نیت می کنی سپس صورت را با آب می شوی.

... چه کار می کنی؟
... می خواهم وضو بگیرم.

برای پاکیزگی

• توضیحات درس

درس دهم (برای پاکیزگی) گفتگوی ساده‌ای است که به منظور آموزش وضو میان دو کودک صورت می‌گیرد. آن چه از آموزش وضو در این درس مورد نظر است، صرفاً آشنایی اجمالی با اعمال وضو و تکرار آن برای یادگیری بهتر است.

• اهداف درس

- ۱- آشنایی با وضو و مواردی که لازم است وضو بگیریم
- ۲- تقویت احساس خوشایند نسبت به وضو گرفتن
- ۳- توانایی انجام وضو، با رعایت شرایط و ترتیب مراحل آن

• انتظارات

دانش آموز، طی فرایند آموزش:

- ۱- اجزا و مراحل وضو را به ترتیب نام می‌برد.
- ۲- وضو را با رعایت شرایط و ترتیب مراحل آن انجام می‌دهد.
- ۳- مواردی را که یک مسلمان برای آن وضو می‌گیرد، نام

می‌برد.

• مفاهیم کلیدی

وضو

پاکیزگی (طهارت)

• مراحل تدریس

شیوه‌هایی برای شروع مناسب

الف

مثال ۱: با ظرف بزرگی پر از آب، به کلاس وارد شوید.

این امر، طبیعتاً موجب تحریک کنجکاوی بچه‌ها خواهد شد.

با طرح سؤالاتی بچه‌ها را به سمت موضوع درس هدایت کنید. مثلاً:

با آن آب چه کارهایی می‌شود کرد؟

چگونه می‌توان با آب پاکیزه شد؟

چه طور می‌توان با آب برای نماز و قرائت قرآن و ... پاکیزه شد؟

نام این کار چیست؟

چه کسانی وضو گرفتن را بلدند؟ (از آن‌ها بخواهید وضو بگیرند)

مثال ۲: پس از تعریف قصه‌ای شبیه به آن چه در بخش

دانستنی‌های همین درس آمده است، از دانش‌آموزان سؤال شود اگر

در چنین موقعیتی باشند، چه می‌کنند؟ در این مورد هم می‌توان وضوی

چند نفر از بچه‌ها را که با این عمل آشنایی دارند، مشاهده کرد.

پیشنهادهایی برای انتخاب روش تدریس مناسب

ب- متن درس را بخوانید. در این هنگام، فرد دیگری

(مثلاً یکی از دانش‌آموزان و یا یکی از آموزگاران مدرسه) می‌تواند

همراه جملات خوانده شده، مراحل را با دقت، نمایش دهد.

ج- برای آموزش وضو به کودکان، به عنوان یکی از مقدمات

واجب نماز، نمایش عملی آن، بهترین شیوه است. معلم می‌تواند در

کلاس یا خارج از آن، مشغول وضو گرفتن شود و از دانش‌آموزان

بخواهد آن را مشاهده و سپس وضو گرفتن او را عیناً تکرار کنند.

نکته ۱: در این مرحله، آموزش نحوه‌ی وضو گرفتن ساده

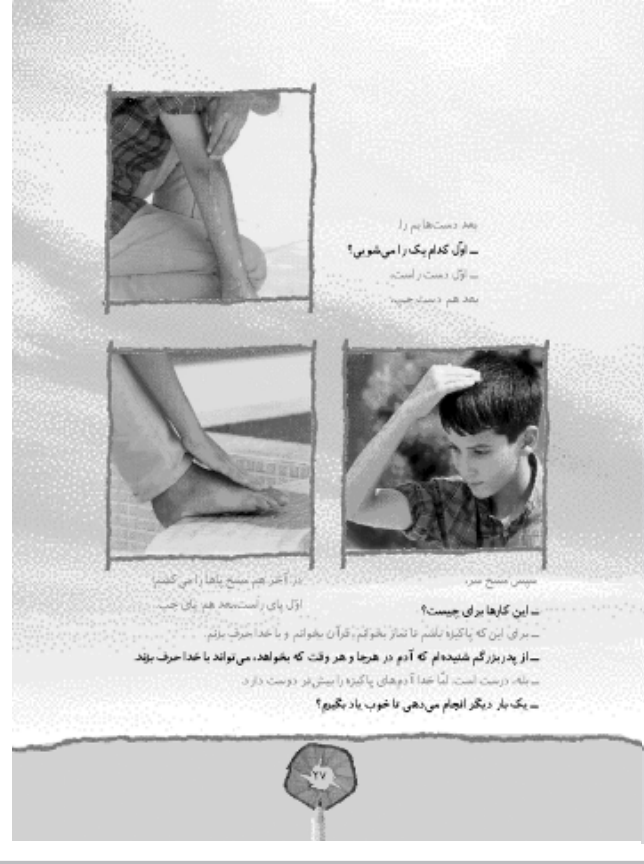
بیشترین تأکید ما بر ایجاد علاقه نسبت به
وضو گرفتن به عنوان یک هدف عاطفی و در
مرحله‌ی دوم به عنوان یک هدف مهارتی است.

د - نمایش اعمال و مراحل وضوگرفتن، می‌تواند همراه با
خواندن شعری مناسب در همین مورد، تکرار شود. این کار،
موجب آموزش سریع‌تر وضو و تقویت احساس خوشایند
دانش‌آموزان نسبت به آن خواهد شد.

مثال ۱: می‌توانید همزمان با خواندن شعر، حرکات وضو
را خودتان انجام دهید یا به نوعی از تصاویر کتاب و یا تصاویر
مشابه استفاده کنید.

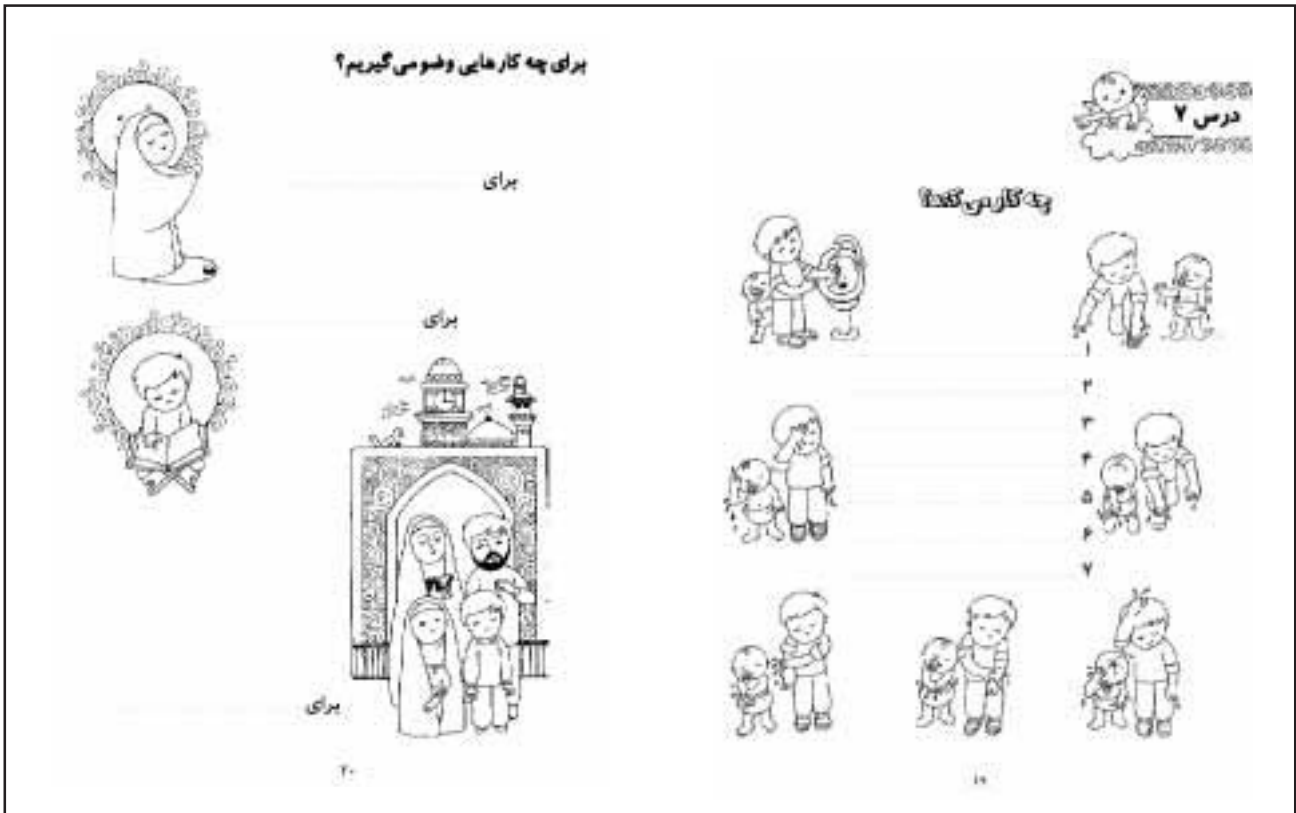
مثال ۲: می‌توانید با تعدادی از بچه‌ها قرار بگذارید تا قبل
از شروع آموزش در کلاس، در منزل تمرین کنند و همراه با خواندن
شعر توسط یک گروه (یا نوار کاست)، گروه دیگری از بچه‌ها آن
را به صورت یک نمایش ساده‌ی صامت اجرا کنند.

مثال ۳: در صورت امکان، برای شادی‌آفرینی و نیز ایجاد
مشارکت بیشتر در امر یادگیری می‌توان دانش‌آموزان را به چند
دسته تقسیم کرد: گروه‌هایی شعر را با صدای بلند و به صورت
آهنگین بخوانند و گروه‌های دیگر حرکات متناسب با آن را انجام

به دانش‌آموزان کافی است.

نکته ۲: تأکید بیش از اندازه بر رعایت برخی از نکات دقیق
وضوگرفتن، می‌تواند به ایجاد احساس نگرانی و اضطراب نسبت به
صحت و یا عدم صحت آن در دانش‌آموزان این دوره، منجر شود.

۱- مشارکت فعال در تدریس و تکرار و تمرین مراحل و

بدهند و بالعکس.

اعمال وضو

نکته ۱: هنگام تدریس، متناسب با مضمون شعر، شیوه‌ی

۲- انجام وضو با رعایت ترتیب مراحل آن

قرائت و آهنگ و ریتم آن، طرح سؤالاتی نظیر:

۳- بیان مواردی که وضو گرفتن برای آن‌ها لازم است

اگر گفتید؟!، شما بگو ببینم، حالا شما بگوئید و ... می‌تواند

جدول هدف - فعالیت این درس، نمونه‌ای از فعالیت‌های

بسیار موثر باشد.

مورد نظر و ارتباط آن‌ها را با اهداف، از یک سو و با حوزه‌های

نکته ۲: آموزش وضو به لحاظ جنبه‌های مهارتی آن، نیاز

فرایند یاددهی - یادگیری از سوی دیگر، مشخص می‌کند.

به تمرین و تکرار دارد و یک جلسه آموزش نمی‌تواند کافی باشد.

مناسب است فعالیت‌های فوق را در ساعات و جلسات مختلف

ولی با مدت زمان کوتاه‌تر نیز انجام دهید.

• دانستنی‌های معلم

۱- یک قصه‌ی مناسب

• کتاب کار

قصه‌ی زیر و نمونه‌های مشابه آن می‌تواند مورد استفاده

قرار گیرد:

فعالیت کتاب کار این درس، تعیین مراحل و ترتیب اعمال

روز جمعه بود. هوا هنوز تاریک بود. زهرا که جمعه‌ها

وضو، می‌باشد. مانند سایر صفحات کتاب کار، رنگ‌آمیزی

بیشتر از روزهای دیگر می‌خواستید، آن روز صبح زود از خواب

تصاویر، می‌تواند به صورت دلخواه انجام شود.

بیدار شد. از جا برخاست. در خانه چرخ‌ی زد. پشت پنجره‌ی

اتاق رفت و مشغول تماشای ستاره‌های آسمان شد. در گوشه‌ای

از حیاط، سایه‌ای را دید که حرکت می‌کرد! اول کمی ترسید اما

بیشتر که دقت کرد پدرش را شناخت. پدر پس از مدتی وارد

ساختمان شد. زهرا به او سلام کرد.

- سلام دخترم. چه قدر زود از خواب بیدار شدی!

• ارزش‌یابی

علاوه بر مواردی که شما برای تحقق اهداف و انتظارات

درس پیش‌بینی کرده‌اید، آن چه دانش‌آموزان، می‌توانند مطابق با

اهداف درس انجام دهند و به شما در ارزش‌یابی آموخته‌های

ایشان و تکمیل جدول مربوطه کمک کند، عبارتست از:

اهداف دانش‌آموز.....	طبقات و حوزه‌های فرایند یاد دهی - یادگیری فعالیت‌ها: دانش‌آموز.....	درک مفاهیم	کسب مهارت‌ها	به‌کارگیری مفاهیم و مهارت‌ها	تحلیل نقادانه و سازماندهی ایده‌ها
- مواردی را که وضو گرفتن برای آنها لازم است، می‌داند.	- مواردی را که یک مسلمان برای آن وضو می‌گیرد، نام می‌برد.	*			
- مراحل وضو گرفتن را به ترتیب می‌داند.	- اجزا و مراحل وضو را به ترتیب نام می‌برد.	*			
- بدرستی وضو می‌گیرد.	- وضو را با رعایت شرایط و ترتیب مراحل آن انجام می‌دهد.			*	

آن وقت خم شد و زهرا را بوسید. زهرا از بوی خوش دهان پدر فهمید که او مسواک کرده است.

آستین‌های لباس پدر بالا بود. معلوم بود پدر دست و صورتش را شسته است. موهایش را هم شانه کرده بود و لباس مرتبی پوشیده بود. زهرا کمی تعجب کرد. پدر صبح به این زودی کجا می‌خواهد برود؟! با تعجب پرسید: بابا!

— جانم

: کجا می‌خواهی بروی؟!

— چطور مگر؟

: آخر خیلی تمیز شده‌ای. لباس عوض کرده‌ای! مسواک

کرده‌ای! مثل وقت‌هایی که به مهمانی می‌رویم.

— بله دخترم می‌خواهم با دوست خوب و مهربانی گفتگو کنم.

: صبح به این زودی؟! دیدن چه کسی؟ الان همه خوابند.

ناراحت نمی‌شود؟

— نه باباجون خوشحال هم می‌شود. کسی که می‌خواهم به

دیدارش بروم، همیشه بیدار است. او خیلی مهربان است. آن قدر

که هر وقت کسی به میهمانش برود، به او خوشامد می‌گوید.

: پدر مرا هم می‌بری؟

— بله دخترم به شرط این که تو هم

علیرضا رحیمی

سوالات

— بچه‌ها پدر زهرا در حیاط چه می‌کرد؟

— چرا پدر زهرا خود را تمیز و مرتب کرده بود؟

— پدر زهرا برای این که خود را تمیز و مرتب کند، چه

کار کرده بود؟

— پدر زهرا به دیدار چه کسی می‌رفت؟

— زهرا باید چه کار می‌کرد تا همراه پدر برود؟

— زهرا و پدرش چگونه با او گفتگو کردند؟

۲— یک شعر مناسب برای وضو

با نام خدا

می‌گیرم وضو

نیت می‌کنم

من برای او

صورت خود را

حالا می‌شویم

بالا به پایین

از زیر مویم

حالا نوبت

شستن دستهاست

اول کدام دست؟

اول دست راست

مثل دست راست

دست چپم را

بالا به پایین

می‌شویم حالا

از روی آرنج

تا سر انگشت

می‌شویم با آب

یک مشت و دو مشت

می‌کشم یک بار

مسح سرم را

بر جلوی سر

دست ترم را

بعد از مسح سر

مسح هر دو پاست

اول به ترتیب

اول پای راست

آماده هستم

برای نماز

با یاد خدا

می‌کنم آغاز

۳— درباره‌ی آموزش وضو به دانش‌آموزان اهل سنت

آموزش وضو به دانش‌آموزان اهل سنت می‌باید به شیوه‌ای

متناسب با فقه آن‌ها انجام شود. برای این کار از کتاب‌های ویژه‌ی

اهل سنت استفاده کنید.

نکته: دانش‌آموزان دوم ابتدایی در حدی نیستند که چند و

چون اختلاف‌های فقهی بین فرقه‌های مسلمانان را بفهمند. به همین

جهت، به سوالات احتمالی بچه‌ها در این باره، خیلی ساده پاسخ دهید.

می خواهیم نماز بخوانم

• توضیحات درس

آموزش نماز در پایه‌ی دوم ابتدایی، به علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به فراگیری و اقامه‌ی نماز و توانایی آن‌ها برای خواندن یک نماز ساده‌ی دورکعتی محدود می‌گردد.

در پایه‌ی دوم ابتدایی، در مورد آموزش نماز، فرض ما این است که بچه‌ها با نماز خواندن و مسایل مربوط به آن آشنایی ندارند. لذا آموزش نماز - در این حد که دانش‌آموز بتواند پس از پایان دوره، یک نماز دورکعتی ساده به جا آورد - در برنامه‌ی درسی این پایه گنجانده شده است.

در این کتاب، عبارات عربی نماز به دو دلیل در متن درس‌ها نیامده است،

تناسب محتوایی آموزش نماز با سبک بیان مطالب کتاب حفظ شود.

دانش‌آموزان صرفاً از طریق روش‌های شنیداری با اذکار نماز آشنا شوند.

• اهداف درس

- ۱- آشنایی با طرز ادای یک نماز دورکعتی ساده
- ۲- تقویت علاقه‌مندی دانش‌آموزان به اقامه‌ی نماز
- ۳- ادای یک نماز دورکعتی با رعایت شرایط آن

• انتظارات

دانش‌آموز، طی فرایند آموزش:

- ۱- اعمال و اذکار یک نماز دورکعتی را بیان می‌کند.
- ۲- یک نماز ساده‌ی دورکعتی به جا می‌آورد.

• مفاهیم کلیدی

نماز

دی خواهیم نماز بخوانم

بعد از تکبیر، سوره‌ی حمد و بعد از آن، سوره‌ی نوحید را می‌خوانم.

با وضو رو به قبله می‌ایستم. نیت می‌کنم و تکبیر می‌گویم.

در رکعت دوم می‌ایستم و دوباره سوره‌های حمد و نوحید را می‌خوانم.

سجده به رکوع می‌روم. بعد از رکوع می‌ایستم. خمس می‌نشینم و دو بار سجده می‌کنم.

• مراحل تدریس

پیشنهادهایی برای انتخاب روش تدریس مناسب

بدان جهت که - محتوای آموزشی نماز، بیشتر بر جنبه‌های مهارتی تأکید دارد، بهتر است به صورت جزء به جزء ارائه گردد تا هم دانش‌آموز و هم آموزگار، توانایی و فرصت تمرین و تکرار آن‌ها را داشته باشند.

همچنین آموزش نماز به صورت جزء به جزء، این امکان را فراهم می‌کند که بچه‌ها بیش از یک بار درباره‌ی نماز آموزش ببینند و این فریضه‌ی ارجمند الهی را مهم و خطیر تلقی کنند. شما می‌توانید در ابتدا و یا انتهای هر جلسه، وارد بحث نماز شده و بخشی از اذکار و اعمال آن را به عنوان یک مهارت تمرین کنید. قرائت متن درسی می‌تواند آغاز این آموزش‌ها باشد و در یکی از این جلسات انجام شود.

نکته ۱: به هیچ‌وجه بر روی نحوه‌ی قرائت و جنبه‌های تجویدی اذکار و اوراد نماز پافشاری - و حتی به آن اشاره - نکنید، بلکه با صحیح خواندن خود، آنان را نیز به صحیح خوانی عادت دهید.

نکته ۲: در حین آموزش، از دانش‌آموزانی که با

نماز خواندن برای بچه‌ها بیشتر جنبه‌ی بازی و تفریح دارد تا عبادت. هر چند نباید بر بازی بودن نماز تأکید کرد اما از طرفی نباید به نکاتی که برای بچه‌ها قابل درک نیست و یادگیری آن برایشان صرفاً جنبه‌ی شعاری دارد و درونی نمی‌شود، اشاره نمود. حال و هوای شادداشتن به هنگام نماز بسیار ارزشمند است.

فراغوش نکنید که فرصت‌ها و موقعیت‌های دیگری نیز در آینده برای آموزش نماز و تعمیق و گسترش معارف مربوط به آن، وجود دارد. تجارب دلپذیر بچه‌ها در این دوره از آموزش‌ها و احساس خوشایند آن‌ها نسبت به نماز خواندن و حتی یادگیری آن، مجال استفاده از چنین فرصت‌هایی را برای شما و دانش‌آموزان فراهم می‌کند.

نکته ۴: ذهن بچه‌ها را به جشن نماز — که در انتهای دوره‌ی تحصیلی، به عنوان درس پایانی کتاب مطرح می‌شود — معطوف نمایید. در آن‌ها شوق و علاقه به جشن و حضور در آن را ایجاد کنید. این جشن راهی است برای تأکید بر جنبه‌های عاطفی نماز و ایجاد عشق و علاقه به خواندن نماز و نیز ارزش‌یابی میزان علاقه و مهارت بچه‌ها در آن.

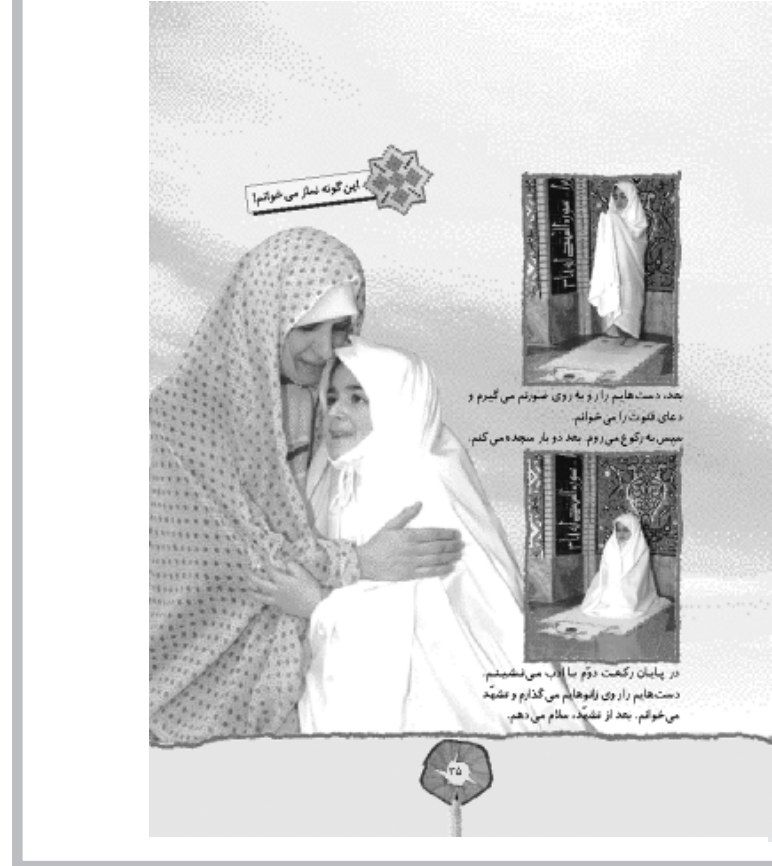
• کتاب کار

برای انجام فعالیت کتاب کار این درس، دانش‌آموزان باید تصویر مربوط به هریک از اعمال نماز را که نام آن‌ها نوشته شده، پیدا کرده و با خطی به آن متصل کنند. در صورت تمایل دانش‌آموزان، رنگ‌آمیزی تصاویر نیز می‌تواند به فعالیت مذکور اضافه شود.

• ارزش‌یابی

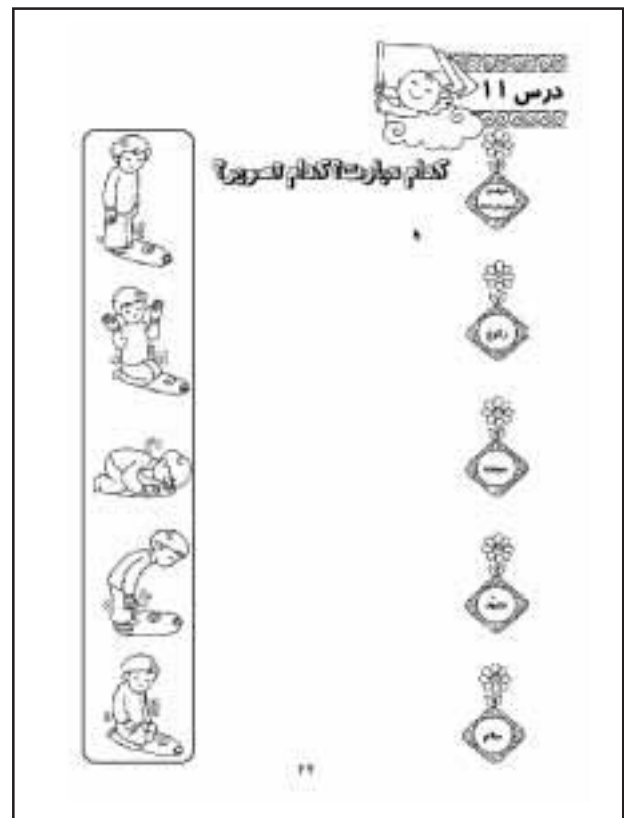
علاوه بر فعالیت‌های مناسب مورد نظر شما آموزگار محترم، مواردی که می‌توانند به تکمیل جدول ارزش‌یابی دانش‌آموزان به شما کمک کنند، عبارتند از:

- ۱- بیان اذکار و اعمال یک نماز دورکعتی
- ۲- ادای یک نماز دورکعتی با رعایت شرایط و ترتیب مراحل آن

نماز خواندن آشنایی دارند، با استفاده از روش‌های یادگیری مشارکتی، کمک بگیرید.

نکته ۳: از بچه‌ها انتظار نداشته باشید مثل بزرگ‌ترها نماز بخوانند و احکام و شرایط آن را درک و یا رعایت کنند.

نمونه‌ای از فعالیت‌های مرتبط با اهداف خاص درس دوم و نیز حوزه‌های فرایند یاددهی - یادگیری، در جدول هدف - فعالیت این درس آمده است.

تحلیل نقادانه و سازماندهی ایده‌ها	به‌کارگیری مفاهیم و مهارت‌ها	کسب مهارت‌ها	درک مفاهیم	طبقات و حوزه‌های فرایند یاددهی - یادگیری فعالیت‌ها: دانش آموز.....	اهداف دانش آموز.....
			*	- اعمال و اذکار یک نماز ساده‌ی دو رکعتی را بیان می‌کند.	- چگونگی ادای یک نماز دو رکعتی را می‌داند.
*				- اشتیاق خود را نسبت به ادای نماز ابراز می‌کند.	- نسبت به نماز خواندن، علاقه و اشتیاق نشان می‌دهد.
	*			- یک نماز ساده‌ی دو رکعتی به‌جا می‌آورد.	- یک نماز دو رکعتی را بدرستی ادا می‌کند.

درس بیست و دوم:

وقت خواندن

• توضیحات درس

درس بیست و دوم، متنی است برای آموزش اوقات نماز و موضوع اذان. مطابق با برنامه‌ی درسی جدید دوره‌ی ابتدایی، در پایه‌ی دوم ابتدایی، یادگیری

متن عربی و معنای اذان ضرورتی ندارد. کافی است دانش‌آموزان با اذان و اهمیت آن آشنا شوند.

• اهداف درس

- ۱- آشنایی دانش‌آموزان با اذان به‌عنوان اعلام‌کننده‌ی اوقات نماز
- ۲- تقویت احساس علاقه‌ی دانش‌آموزان به فراگیری و ادای نماز
- ۳- بیان اوقات نماز

• انتظارات

- دانش‌آموز، طی فرایند آموزش:
- ۱- اوقات اذان را بیان می‌کند.
 - ۲- به اذان گفتن ابراز علاقه می‌کند.
 - ۳- احساس شادی و نشاط خود را از خواندن شعر ابراز می‌کند.
 - ۴- شعر را به‌صورت روان و یا در قالب سرود می‌خواند.

• مفاهیم کلیدی

اذان
اوقات اذان

• مراحل تدریس

پیشنهادهایی برای انتخاب روش تدریس مناسب
الف - پس از مقدمه‌ای که در درس گذشته برای موضوع

ظهر که می‌شود،
خورشید به وسط آسمان می‌آید.
هوا گرم تر و آفتاب درخشان‌تر می‌شود.
دوره وقت خواندن است.

هنگام غروب -
آسمان آرام آرام تاریک می‌شود.
ماه می‌آید.
ستاره‌ها چشمک می‌زنند.
به بالای صورت نگاه کن.
چه آسمان زیبایی!
بار هم می‌تونی بخوانی!

با خودم می‌گویم
سپاسگزارم صبح، ظهر و غروب اذان می‌گویند و...
دوست دارم
من هم اذان بگویم و...

صبح که می‌شود
خورشیدها توله‌ی توله می‌کنند.
گله‌بندک‌ها آواز می‌خوانند.
توجه کار می‌کنی؟
هنوز خوابی؟
بلند شو.
صورت را بشوی.
صبح شده است.
چه صبح فصلگی است!
تو هم بخوان

اذان (در قالب شعر) ذکر شد، می‌توانید بدون مقدمه، متن درس را با لحنی گیرا و دلچسب برای بچه‌ها بخوانید.

نکته ۱: متن درس را در قالب یک قصه بخوانید. توجه

به تصاویر می‌تواند بار محتوایی درس را بیشتر کند.

نکته ۲: تأکید بر روی «خواندن» می‌تواند در ذهن بچه‌ها

ایجاد سؤال نماید. در صدد پاسخ‌گویی سریع و صریح به آن‌ها نباشید. بگذارید سؤالشان جدی‌تر و در قالب یک مسأله جلوه کند.

ب - پس از قرائت متن درس درباره‌ی دریافت آن‌ها از

«خواندن»، می‌توانید سؤالات مختلفی را مطرح کنید. نظیر آن که: «چه چیزی را باید خواند...، خواندن چه چیزی این همه مهم است؟ چرا آن را تکرار می‌کنیم؟ و...»

نکته ۱: هر چند یادگیری الفاظ عربی اذان جزء اهداف

مورد نظر برنامه و درس حاضر نیست اما اگر بچه‌ها با آن آشنا بودند، می‌توانند آن را به‌صورتی جذاب در کلاس بخوانند.

ج - شعر «سرود بیداری» را برای دانش‌آموزان بخوانید.

این شعر، درباره‌ی اذان است.

بگذارید بچه‌ها بیشتر از آن که از شعر، یاد بگیرند، از آن

لذت ببرند!

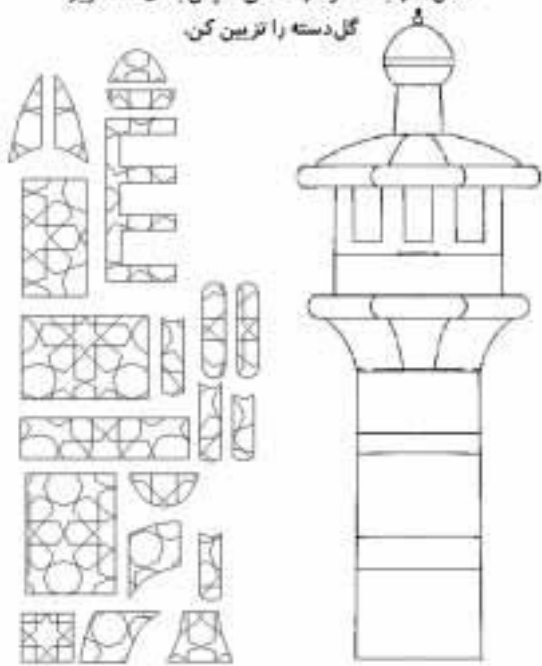
فضایی ایجاد کنید تا ضمن آن، بچه‌ها شعر را با حس و

حال بهتری بخوانند.

مثال ۱: مثلاً می‌توانید قبل از شروع درس و خواندن

شعر، با بچه‌ها درباره‌ی زیبایی صبح، صدای پرنده‌ها، لطافت هوا و مواردی از این قبیل، گفتگو کنید.

شکل‌ها را به دلخواه رنگ کن. سپس با آن‌ها تصویر گل‌دسته را ترسیم کن.

مثال ۲: می‌توانید از یک صبح بهاری و گردش در طبیعت سخن بگویید یا خاطره‌های بچه‌ها را در این مورد، بشنوید.

مثال ۳: می‌توانید درباره‌ی سحرهای ماه رمضان و حال و هوای بچه‌ها در آن هنگام سؤال کنید و پاسخ‌های آن‌ها را بشنوید. خود شعر نیز حاوی بار احساسی مناسبی است به شرط آن که خوب و مناسب خوانده شود.

د - در صورت نیاز، کلمات و عبارات سخت شعر را با کمک بچه‌ها، برای آن‌ها معنا کنید.

ه - از ذوق و سلیقه‌ی خود بچه‌ها مایه بگیرید و از آن‌ها بخواهید برای شعر درس آهنگ و ریتم مناسبی پیشنهاد بدهند. و - با کمک بچه‌ها برای شعر، آهنگی مناسب انتخاب کنید.

• کتاب کار

فعالیت کتاب کار درس بیست و دوم با عنوان «کاردستی بسازیم»، مربوط به تهیه‌ی یک کاردستی با موضوع اذان است. در این تمرین بچه‌ها برای ترسیم و رنگ‌آمیزی یک گل‌دسته با استفاده از قسمت‌هایی که از کتاب کار بریده می‌شود، فعالیت می‌کنند.

• ارزش‌یابی

علاوه بر مواردی که شما برای تحقق اهداف و انتظارات درس پیش‌بینی کرده‌اید، این موارد نیز می‌توانند در ارزش‌یابی

این درس به شما کمک کنند:

۱- بیان اوقات اذان و نماز

۲- ابراز علاقه به فراگیری اذان

جدول هدف - فعالیت این درس، نمونه‌ای از فعالیت‌های

مورد نظر و ارتباط آن‌ها را با اهداف، از یک سو و با حوزه‌های

فرایند یاددهی - یادگیری از سوی دیگر، مشخص می‌کند.

اهداف: دانش آموز.....	طبقات و حوزه‌های فرایند یاددهی - یادگیری فعالیت‌ها: دانش آموز.....	درک مفاهیم	کسب مهارت‌ها	به‌کارگیری مفاهیم و مهارت‌ها	تحلیل نقادانه و سازماندهی ایده‌ها
- اوقات نماز را می‌داند.	- زمان‌های اذان را بیان می‌کند.	*			
- نسبت به اذان گفتن، ابراز علاقه می‌کند.	- به اذان گفتن ابراز علاقه می‌کند.				*
	- اذکار اذان را با استفاده از آموزش‌های درس قرآن، بیان می‌کند.	*			
	- احساس شادی و نشاط خود را از خواندن شعر ابراز می‌کند.				*

درس بیست و سوم:

جشن نماز

• توضیحات درس

آخرین درس هدیه‌های آسمان برای تقدیر و تشویق بچه‌های نمازخوان است. کودکانی که در

مدرسه، خواندن یک نماز دورکعتی را یاد گرفته‌اند، در منزل توسط خانواده‌ی خود تشویق می‌شوند. پدر و مادر، برای خوشحال کردن بچه‌ها، در خانه جشن کوچکی ترتیب داده‌اند. بچه‌ها از برگزاری چنین جشنی بسیار شادند و از این که نمازخواندن را آموخته‌اند، به خود می‌بالند.

• اهداف درس

احساس لذت و غرور از آشنایی با نماز و توانایی انجام آن

• انتظارات

دانش آموز، طی فرایند آموزش:

- ۱- علاقه و اشتیاق خود را نسبت به نماز خواندن نشان می‌دهد.
- ۲- نماز خواندن را نشانه‌ی بزرگی خود تلقی می‌کند.

• مفاهیم کلیدی

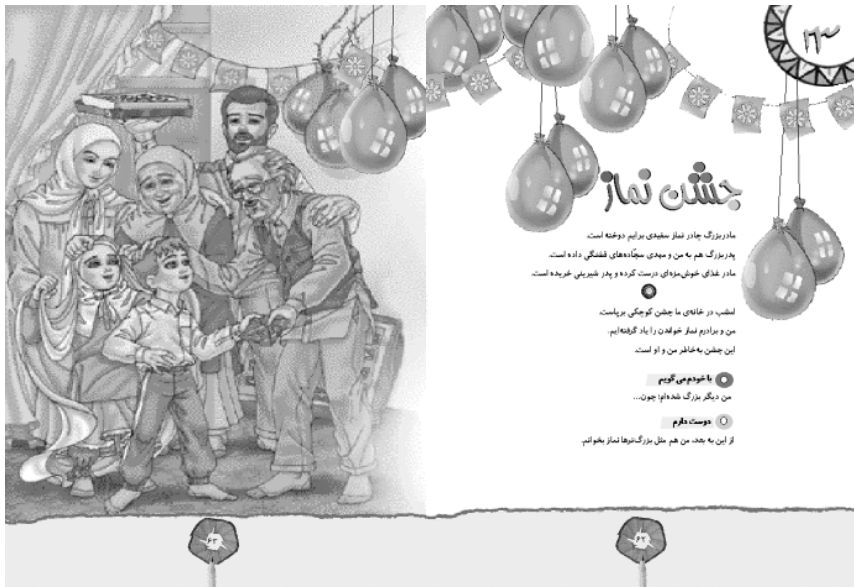
جشن نماز

• مراحل تدریس

پیشنهادهایی برای انتخاب روش تدریس مناسب

چند تذکر:

✓ باید دقت شود تا جشن نماز این درس، همان جشن تکلیف (که موضوع ویژه دختران در سال سوم دبستان است)، قلمداد نشود. جشن نماز، جشن کوچکی است که می‌تواند در خانه یا کلاس برای تشویق بچه‌هایی که نماز خواندن را در حد

جشن نماز

مادر بزرگ چادر نماز سفیدی برپا کرده است. پدر بزرگ هم به من و مهدی سجاده‌های فلفلی داده است. مادر غذای خوش‌مزه‌ای درست کرده و پدر شیرینی خریده است.

لشکر در غذای ما جشن کوچکی برپاست. من و برادرم شعر خواندن را یاد گرفته‌ایم. این جشن به خاطر من و او است.

با خود می‌گویم

من دیگر بزرگ شده‌ام چون...

دوست دارم

از این به بعد، من هم مثل بزرگ‌ها نماز بخوانم.

یک نماز دورکعتی آموخته‌اند، برپا شود.

✓ فراموش نکنیم که یک جشن، چه در خانه و چه در کلاس می‌تواند با ابزارها و امکانات بسیار جزیی برگزار شود و اساساً نیازی به داشتن وسایل خاص و گران‌قیمت نیست.

✓ بسیار شایسته است که برگزاری جشن در کلاس، با همکاری والدین صورت بگیرد. استفاده از مشارکت و همکاری والدین بچه‌ها و حضور آن‌ها در برپایی چنین جشنی، می‌تواند بسیار مفید باشد.

• کتاب کار

برای انجام فعالیت کتاب کار این درس، بچه‌ها مانند درس «جشن تولد» به مشورت درباره‌ی چگونگی برگزاری جشن در کلاس می‌پردازند. این فعالیت در قالب یک گفتگو نیز می‌تواند صورت پذیرد.

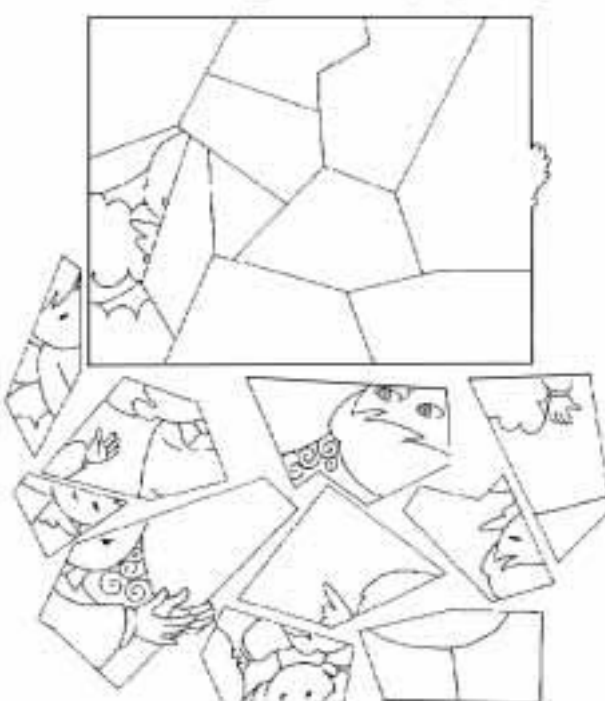
• ارزش‌یابی

علاوه بر فعالیت‌های پیشنهادی معلم، مواردی که می‌توانند به مشاهده‌ی ایشان، جهت داده و تکمیل جدول ارزش‌یابی را تسهیل کنند، عبارتند از:

- ۱- مشارکت فعال دانش‌آموزان در انجام فعالیت کتاب کار
 - ۲- مشارکت فعال در برپایی جشن نماز در مدرسه
- نمونه‌ای از فعالیت‌های مرتبط با اهداف خاص درس دوم و نیز حوزه‌های فرایند یاددهی - یادگیری، در جدول هدف - فعالیت این درس آمده است.

تحلیل نقادانه و سازماندهی ایده‌ها	به‌کارگیری مفاهیم و مهارت‌ها	کسب مهارت‌ها	درک مفاهیم	طبقات و حوزه‌های فرایند یاددهی - یادگیری فعالیت‌ها: دانش آموز.....	اهداف: دانش آموز.....
*				- پیشنهادهایی برای برگزاری جشن نماز ارائه می‌دهد.	- علاقه و افتخار خود را نسبت به یادگیری و ادای نماز ابراز می‌کند.
*				- نمازخواندن را نشانه‌ی بزرگی خود تلقی می‌کند.	

با کنار هم چیدن تکه‌های نقاشی زیر، چه تصویری درست می‌شود؟
این تصویر، چه چیزی را نشان می‌دهد؟

**

درس ۲۳

با توجه به عددها، رنگ آمیزی کن.

۱- سبز ۲- صورتی ۳- قرمز ۴- ...
۵- ... ۶- ... ۷- ...

**

بخش مربوط به آداب و مراسم اسلامی

کلیات

مراسم بزرگداشت اعیاد دینی، از جمله آداب و رسومی هستند که بخشی از سیمای دین را به نمایش می‌گذارند و برای دینداران در همه‌ی سنین و بویژه کودکان، جذاب می‌باشند. آن‌ها در حقیقت بازتابی از عقاید دینی محسوب می‌شوند و وسیله‌ی مؤثری برای قادر ساختن دینداران به حرکت عاطفی و عقلانی به سمت اعماق دین به‌شمار می‌آیند.

مهم‌ترین اعیاد مذهبی مسلمانان عبارتند از: عید فطر، عید قربان، عید غدیر، عید مبعث و اعیاد ولادت پیامبر اکرم و ائمه علیهم‌السلام.

پیش از آن که معلم برنامه‌ریزی خاصی برای یکی از اعیاد، انجام دهد، باید اندیشه‌ی اساسی «روزهای خاص» را بیازماید. کودکان می‌توانند اعمال و آداب و رسوم خاص اعیاد مختلف را یاد بگیرند ولی برای آن که بتوانند احساس و اعتقاد دینداران را در این زمینه، تا حدودی دریابند، نگرش آنان به این ایام باید به همان گونه‌ای باشد که به روزهای خاص زندگی خود (مانند جشن تولد خود یا عروسی اقوام) نظر می‌کنند. به این ترتیب، آن‌ها جذابیت و لذتی را که در جشن مربوط به خود و یا اقوامشان تجربه کرده‌اند، در این زمینه به کار می‌گیرند و تا حدودی درمی‌یابند که احساس بزرگترها نسبت به شرکت در جشن‌های اعیاد، همان احساس آن‌ها نسبت به روزهای خاص زندگی خودشان است.

آموزش‌های مربوط به این زمینه، اصولاً باید بیشتر بر احساس و هیجان بچه‌ها نسبت به اعیاد متمرکز باشد. کودکان در جشن‌های مربوط به این اعیاد به مواردی توجه دارند که می‌تواند احساس آن‌ها را شکل بدهد. مواردی نظیر: چراغانی‌ها، پوشیدن لباس‌های نو و زیبا، مجالس شادی و سرور، عیدی‌دادن و عیدی‌گرفتن، خوردن خوراکی‌های خوشمزه، اجرای برنامه‌های شاد و جذاب و ...

درباره‌ی بخش آداب و مراسم اسلامی کتاب هدیه‌های آسمان (پایه‌ی دوم): پیش از هر چیز مناسب است به بیان اهداف

یادگیری مربوط به بخش آداب و مراسم اسلامی کتاب هدیه‌های آسمان دوم پردازیم:

بخش مربوط به آداب و مراسم اسلامی هدیه‌های آسمان پایه‌ی دوم، برای دستیابی دانش‌آموزان به اهداف زیر تدوین شده است:

بخش اول اهداف

د - آشنایی با مراسم میلاد نبی اکرم (ص) و نیمه‌ی شعبان، میلاد امام زمان (ع)

ع - تقویت علاقه و اشتیاق به شرکت در مراسم مذهبی
م - مشارکت در برگزاری مراسم مذهبی
بنابراین...

● از طریق مطرح کردن موضوع ملموسی چون جشن تولد (و یا هر جشن دیگری که بچه‌ها آن را تجربه کرده‌اند)، احساس شادی و نشاط آن‌ها نسبت به جشن اعیاد مذهبی تقویت می‌شود.
● از طریق فراهم ساختن امکان مشارکت بچه‌ها در برنامه‌ریزی و برپایی جشنی به مناسبت یکی از اعیاد مذهبی، احساس علاقه و محبت دانش‌آموزان نسبت به موضوعات دینی تقویت می‌شود.

بخش دوم اهداف

د - آشنایی با جشن نماز و چگونگی برگزاری آن
ع - افزایش اشتیاق و علاقه به نماز
ع - اشتیاق به برگزاری جشن نماز
م - مشارکت در برگزاری مراسم جشن نماز
بنابراین...

● دانش‌آموزان، با انگیزه‌ی برپایی جشن نماز در انتهای برنامه‌ی آموزش آن در این پایه، با احساس علاقه و اشتیاق بیشتری به آن می‌پردازند.

● از طریق شرکت در برنامه‌ریزی و برگزاری جشن نماز، نسبت به موضوع نماز، احساس دلپذیرتری پیدا می‌کند.

● زنجیره‌ی مفاهیم و مباحث

اکنون براساس اهداف کلی بخش مربوط به آداب و مراسم اسلامی و نیز تعمیم‌ها و مفاهیم جزئی آن (مطابق با راهنمای برنامه‌ی تعلیم و تربیت اسلامی دوره‌ی ابتدایی)، به تبیین توالی مباحث و زنجیره‌ی مفاهیم مندرج در آن می‌پردازیم.

مباحث و مفاهیم بخش آداب و مراسم اسلامی که در سه درس از مجموعه‌ی دروس پایه‌ی دوم آمده است، در قالب گزاره‌هایی مجزا، در نمودار زیر مرتب شده‌اند.

ولادت پیامبر خدا، یکی از بهترین اعیاد مذهبی و روز شادی و سرور مسلمانان است.

ولادت حضرت امام زمان علیه‌السلام، یکی از شادترین اعیاد مذهبی ما مسلمانان است.

جشن نماز، جشن قدردانی بزرگترها از بچه‌ها به خاطر یادگرفتن نماز است.

نکته: نباید فراموش کرد که این عبارات، نه برای بیان مستقیم هستند و نه برای حفظ کردن. به عبارت دیگر، این نمودار، تنها مسیر حرکت دانش‌آموزان را تا دستیابی به اهداف و مفاهیم

تعیین شده، مشخص می‌کند. طی این مسیر، زمانی برای کودکان، شادی‌آفرین و نتیجه‌بخش است که به شیوه‌ای جذاب و غیرمستقیم صورت گیرد و فرصت‌های مناسبی برای نتیجه‌گیری و یادگیری مطالب درسی توسط خود آن‌ها در اختیارشان قرار گیرد.

اهداف این بخش، از طریق سه مبحث مجزا (و در عین حال کاملاً مرتبط با هم) قابل حصول است:

مبحث اول (درس هشتم)

ولادت پیامبر خدا، عید بزرگ مسلمانان

مبحث دوم (درس نوزدهم)

ولادت حضرت امام زمان علیه‌السلام، عید بزرگ مسلمانان

مبحث سوم (درس بیست و سوم)

قدردانی بزرگترها از بچه‌ها به خاطر یادگرفتن نماز در قالب

یک جشن

عناوین دروس مربوط به این بخش، عبارتند از:

درس هشتم: جشن تولد

درس نوزدهم: جشن بزرگ

درس بیست و سوم: جشن نماز

اکنون برای آشنایی بیشتر با محتوا، شیوه‌ی تدریس و

ارزش‌یابی دروس مذکور، به شرح مبسوط هریک از آن‌ها

می‌پردازیم:

درس هشتم: جشن تولد

توضیحات مربوط به این درس، در بخش پیامبری ذکر شده است. ذکر مجدد آن در این بخش، صرفاً به دلیل اهمیت توجه معلمان گرامی به جنبه‌های شادی‌آفرینی این درس می‌باشد.

جشن تولد

امروز همه شادیم! زیرا می‌خواهیم برای شرکت در یک جشن به خانه‌ی پدر بزرگ برویم. همه‌ی بچه‌های فامیل به این جشن دعوت شده‌اند.

به خانه‌ی پدر بزرگ می‌رویم. او را همیشه خوشحال تر است. لیخند می‌فد و به همه خوش آمد می‌گوید. ما هم خوشحال و شادیم و بازی می‌کنیم.

پس از مدتی پدر بزرگ ما را دور خود جمع می‌کند. او به هر یک از ما هدیه‌ای کوچک و مقداری نعل و شترسبی می‌دهد. سپس می‌گوید: «بچه‌های خوبم، حتماً می‌دانید که برای چه این جا جمع شده‌ایم و روز تولد چه کسی را جشن گرفته‌ایم. امروز، روز تولد کسی است که همه‌ی ما دوستش داریم. به او احترام می‌گذاریم و به مشارش‌هایش عمل می‌کنیم.»

آن وقت پدر بزرگ برایمان قصه‌های قشنگی تعریف می‌کند. قصه‌هایی از زندگی پیامبر مهربانان حضرت محمد.

برای خواندن

پیامبران بزرگ خدا، پنج نفر هستند.
حضرت نوح
حضرت ابراهیم
حضرت موسی
حضرت عیسی
و حضرت محمد. ما مسلمانان به همه‌ی پیامبران احترام می‌گذاریم.

با خودم می‌گویم

خوب است ما بچه‌ها هم در خانه یا مدرسه روز تولد پیامبر خدا را جشن بگیریم. برای این کار...

دوست دارم

در راه‌های مهربانی پیامبر یا بچه‌ها قصه‌هایی بخوانم.

پدر صادق می‌گوید: «اولین کار این است که یک سؤال خوب پیدا کنید.»

چند سؤال می‌نویسیم:

این سؤال‌ها در باب‌های رفتار پیامبر مهربانان ما با بچه‌ها است:

- سؤال ۱.
- سؤال ۲.
- سؤال ۳.

درس ۸

شیرینکارهای گروینگر

پدر صادق شیرینکار است. او همیشه با خود یک خودکار دفتر با نداشت و یک قند صحت کوچک دارد.

او به جانان می‌دهد. می‌زند. از مردم سؤال می‌کند و جواب‌های آنها را می‌نویسد یا سناایشان را ضبط می‌کند.

من و صادق می‌خواهیم مثل پدر او شیرینکار شویم.

از پدر صادق می‌پرسیم: «ما چگونه می‌توانیم شیرینکار شویم؟» او می‌گوید: «خیلی راحت! اگر همین حالا شروع کنید، ما خیلی خوشحال می‌شویم.»

جشن بزرگ

امروز در کلاسماں جشن گرفته‌ایم.
جشن نیمه‌ی شعبان
روز تولد امام زمان علیه‌السلام.

با خود می‌گویم
جشن نیمه‌ی شعبان چه قدر زیبا و باشکوه است!

دوست دارم

از مراسم جشن نیمه‌ی شعبان در روستاها و شهرهای دیگر هم چیزهایی بدانم.

جشن بزرگ

• توضیحات درس

این درس متن بسیار کوتاهی دارد که ضمن آن، بچه‌ها با نام مبارک امام زمان علیه‌السلام آشنا شده و علاقه‌مندی و آمادگی خود را برای برگزاری هرچه باشکوه‌تر جشن نیمه‌ی شعبان، روز میلاد آن امام همام، نشان می‌دهند.

• اهداف درس

- ۱- آشنایی دانش‌آموزان با نام مبارک حضرت امام زمان علیه‌السلام
- ۲- تقویت علاقه و محبت نسبت به امام زمان علیه‌السلام
- ۳- تمایل و آمادگی برای حضور در جشن نیمه‌ی شعبان

• انتظارات

- دانش‌آموز، طی فرایند آموزش:
- ۱- نام امام زمان علیه‌السلام را می‌داند.
 - ۲- به مشارکت برای برگزاری جشن نیمه‌ی شعبان و حضور در آن علاقه نشان می‌دهد.

• مفاهیم کلیدی

امام زمان
جشن نیمه‌ی شعبان

• مراحل تدریس

شیوه‌هایی برای شروع مناسب
الف

مثال ۱: پرسش از خاطرات و تجربیات بچه‌ها در مورد جشن نیمه‌ی شعبان، می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس این متن باشد.

مثال ۲: بیان داستان یا خاطره‌ای در مورد شرکت در جشن نیمه‌ی شعبان، توسط آموزگار یا یکی دیگر از مربیان مدرسه نیز می‌تواند آغازگر خوبی برای این درس باشد.

ایشان، ضرورتی ندارد. اهداف جزئی مربوط به این زمینه، با توجه به افزایش توانایی‌های بچه‌ها در پایه‌های مختلف تقسیم شده است و تا انتهای دوره‌ی ابتدایی، کامل می‌شود.

• کتاب کار

بچه‌ها در کتاب کار خود پیشنهادهایی را برای برگزاری هر چه بهتر و باشکوه‌تر مراسم جشن نیمه‌ی شعبان ارائه می‌دهند. مناسب است این پیشنهادهای در قالب یک کار گروهی و براساس شیوه‌های مشارکتی ارائه شوند.

• ارزش‌یابی

علاوه بر فعالیت‌های مناسب مورد نظر شما آموزگار محترم، مواردی که می‌توانند در تکمیل جدول ارزش‌یابی دانش‌آموزان به شما کمک کنند، عبارتند از:

۱- بیان نام امام زمان علیه‌السلام

۲- ابراز علاقه و آمادگی برای شرکت در جشن نیمه‌ی

شعبان

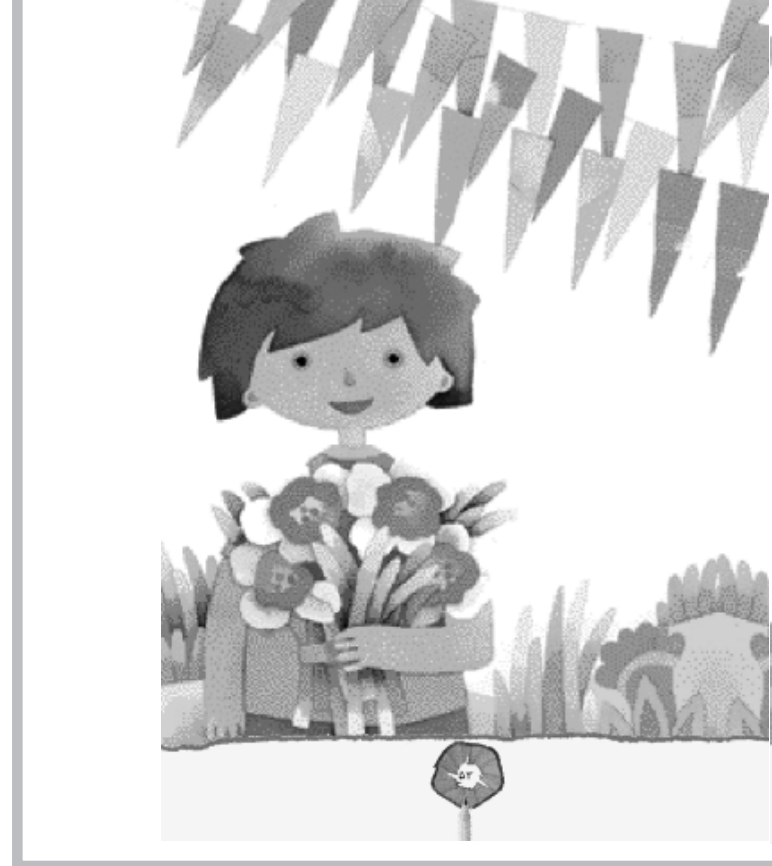
۳- ارائه‌ی پیشنهادهایی برای برگزاری مراسم جشن نیمه‌ی

شعبان

جدول هدف - فعالیت این درس، نمونه‌ای از فعالیت‌های

مورد نظر و ارتباط آن‌ها را با اهداف، از یک سو و با حوزه‌های

فرایند یاددهی - یادگیری از سوی دیگر، مشخص می‌کند.

پیشنهادهایی برای انتخاب روش تدریس مناسب

ب - جمله‌های کوتاه درس را بخوانید.

ج - از بچه‌ها بخواهید به تصویر درس دقیق شده و در

مورد آن، هر چه به نظرشان می‌رسد، بیان کنند.

تذکر:

آشنایی با امام زمان، به‌عنوان امام زنده‌ی ما مسلمانان،

جزء آن بخش از اهداف دوره‌ی ابتدایی است که بتدریج و از

طریق تعمیم‌ها و مفاهیم مناسب هر پایه، محقق می‌شود. بنابراین،

شتاب در معرفی تمام ویژگی‌ها و خصوصیات زندگی و امامت

اهداف: دانش‌آموز.....	طبقات و حوزه‌های فرایند یاددهی - یادگیری	درک مفاهیم	کسب مهارت‌ها	به‌کارگیری مفاهیم و مهارت‌ها	تحلیل نقادانه و سازمانده‌ی ایده‌ها
	فعالیت‌ها: دانش‌آموز.....				
- نام امام زمان خود را می‌داند.	- نام امام زمان علیه‌السلام را بیان می‌کند.	*			
- علاقه و محبت خود را نسبت به امام زمان ابراز می‌کند.	- به مشارکت برای برگزاری جشن نیمه‌ی شعبان و حضور در آن علاقه نشان می‌دهد.			*	
	- پیشنهادهایی برای برگزاری هر چه بهتر و باشکوه‌تر جشن نیمه‌ی شعبان ارائه می‌دهد.			*	

درس بیست و سوم: جشن نماز

توضیحات مربوط به این درس نیز در بخش مربوط به احکام ارائه شده است.

جشن نماز

مادر بزرگ چادر نماز سفیدی برانیم دوخته است.
پدر بزرگ هم به من و مهدی سجاده‌های قشنگی داده است.
مادر غذای خوش‌مزه‌ای درست کرده و پدر شیرینی خریده است.

●
امشب در خانه‌ی ما جشن کوچکی برپاست.
من و برادرم نماز خواندن را یاد گرفته‌ایم.
این جشن به خاطر من و او است.

● **با خودم می‌گویم**
من دیگر بزرگ شده‌ام چون...

● **دوست دارم**
از این به بعد، من هم مثل بزرگ‌ترها نماز بخوانم.

بخش سوم

بخش ضمیمه:

برای دانستن بیشتر آموزگاران
محترم

ضمیمه‌ی شماره ۱: از زبان یک آموزگار و مربی دینی:

— باید خود من با نقطه نظرهای مختلفی که در تاریخچه‌ی مذهب ما وجود دارد آشنا شوم.

— من باید با استفاده از منابع مذهبی خود تصاویر و تلقی‌های گوناگونی از خداوند به دست آورم.

— باید تأثیرات چندجانبه‌ی خداشناسی را بیازمایم.

— باید کاری کنم تا تصاویر و شناخت من و بچه‌ها از خدا رشد کرده و تغییر یابد.

سعی می‌کنم برای رشد معنوی خود و شاگردانم قرآن را وارد زندگی روزمره‌ی خود و آنان کنم.

— باید تنوع موضوعات آن را مد نظر قرار دهم.

— باید قرآن را به نحوی جذاب به بچه‌ها معرفی کنم.

می‌دانم که داستان‌های گذشتگان، حاوی درس‌های آموزنده‌ی فراوانی برای حال و آینده‌ی بچه‌هاست. و تاریخچه‌ی دین در میان مردم یک احساس جمعی و مشترک ایجاد می‌کند، این اشتراک مذهبی و تاریخی موجب تحکیم پیوندهای اجتماعی می‌شود. همچنین می‌دانم که مطالعه‌ی تاریخ ادیان باعث ایجاد نوعی اعتماد و اطمینان نسبت به آینده می‌شود. بنابراین تا آنجا که ممکن است ...

— باید بتوانم داستان‌های تاریخی و اسطوره‌ای را ملموس و عینی کنم.

— باید سعی کنم که وقایع تاریخی را با زمان حال مرتبط ساخته و تاریخ را متناسب با سن کودکان برای آن‌ها بیان کنم.

می‌دانم که باید مجهولات را با استفاده از معلوماتی که دارم توضیح دهم، بنابراین:

— سعی می‌کنم از تمثیل‌ها و داستان‌های فرهنگی و مذهبی استفاده کنم.

— تلاش می‌کنم برای به وجود آوردن تمثیل‌هایی مناسب تلاش کنم.

— سعی می‌کنم معانی و محتوای تمثیل‌ها را مورد تأکید قرار دهم.

به‌عنوان یک آموزگار موفق می‌دانم که ...

بر اساس یکی از اهداف عمده‌ی دوره‌ی ابتدایی، لازم است مخاطبان خود را به دین جذب کنم، در آن‌ها احساس تعلق به دین و میل و علاقه به دینداری به وجود آورم و موجب روی‌آوری هر چه بیشتر آنان به فرهنگ اسلامی‌م‌گردم. در عوض، هیچ‌گاه نباید به دنبال آن باشم که مفاهیم دینی را یکجا به آن‌ها بیاموزم و آن‌ها را به مخزنی از اطلاعات مبدل کنم.

... ضروری است زمینه‌ی رشد و پرورش عواطف و احساسات دینی را در آنان فراهم آورم تا انگیزه‌ی لازم را برای پرسش‌های دینی و نیز رغبت به دین و دین‌داری پیدا کنند.

برای نیل به اهداف، علاوه بر تبیین دقیق و واضح آن‌ها، باید نکات بسیاری را رعایت کنم و جوانب مختلفی را بسنجم.

می‌دانم که تجربیات کودک درباره‌ی مفاهیمی هم‌چون خوبی، راستی و زیبایی، خداشناسی او را شکل می‌دهد بنابراین:

— باید به راستی‌ها و زیبایی‌ها دقت کنم.

— باید نسبت به پیشرفت خود و بچه‌ها به‌سوی زیبایی‌ها و خوبی‌ها حساسیت نشان دهم.

باید در برنامه‌ریزی آموزشی خود به زمان، موضوع و شیوه‌ی تدریس توجه کنم. بنابراین:

— باید اوقات منظمی را انتخاب کنم.

— باید وقت زنده‌ای را انتخاب کنم.

— باید به کیفیت وقت بیشتر اهمیت بدهم.

— باید از متون ساده‌ی مذهبی، داستان‌های ساده، سرودخوانی مذهبی استفاده کنم.

— باید از منابع منتشرشده‌ی موثق استفاده کنم.

— از روش‌های مختلف و متنوع استفاده کنم.

— از وسایل کمک‌آموزشی استفاده کنم.

می‌خواهم به بچه‌ها کمک کنم تا از راه‌های گوناگون به رابطه‌ی خدا و پدیده‌ها بنگرند.

می دانم که باید مفاهیم یقینی و بدیهی را در دوران کودکی در ذهن بچه‌ها پایه‌ریزی کرد. همچنین می‌دانم که اعتقادات بنیادی یک سنت مذهبی زمانی برای کودک معنی‌دار می‌شود که با زندگی روزمره‌ی وی ارتباط داشته باشد. بنابراین:

– نباید هیچ‌گاه نظریه‌ای رسمی را برای کودک تکرار و به او القاء کنم مگر آن که توانایی درک آن را داشته باشد.

– باید اصول اعتقادی را با تجربه‌ی روزمره‌ی کودک مرتبط کنم.

– باید مثال‌ها و موارد تجربی را به سمت دستیابی به اصول اعتقادی هدایت کنم.

می‌دانم که یادگیری زندگی معنوی از طریق مشاهده و اطلاع از زندگی معنوی دیگران تسهیل می‌شود. بنابراین:
– فکر می‌کنم بتوانم از طرق زیر کودک را با الگوهای معنوی مرتبط کنم:

✓ خواندن و یا تعریف کردن خاطرات شخصیت‌ها برای بچه‌ها از مشارکت آن‌ها در امور خیر، شرکت دادن بچه‌ها در برنامه‌های مذهبی و تجمعات دینی، شرکت دادن بچه‌ها در مراسم عبادی و برگزاری جشن‌های مذهبی در دبستان و ...

✓ فکر می‌کنم بتوانم بچه‌ها را با الگوهای مناسب آشنا کنم. از آن‌جا که والدین در نحوه‌ی درک فرزندشان از خدا بیشترین تأثیر را دارند باید در این مورد با آن‌ها گفتگو کنم، از جمله آن که ...

– کاری کنند که بچه‌ها بدانند آن‌ها دوستشان دارند
– سعی کنند همیشه قابل اعتماد باشند
– منصف باشند و اشتباهات خود را بپذیرند
– مراقب دیدنی‌ها و شنیدنی‌های کودک در محیط خانه و خانواده و به عبارت دیگر، تصوراتی که از این راه در ذهن‌شان ساخته می‌شود، باشند.

– هیچ‌گاه بچه‌ها را با زبان یا عمل خود به دروغ‌گویی، ستم‌کاری، خشونت و ... تشویق و یا متهم نکنند.

می‌دانم که طبیعت، کتاب بزرگ آفرینش خداست و باید از آن بیشترین استفاده را برد.

– باید خودم بیش از هر کس دیگری به طبیعت توجه کرده و به آن احترام بگذارم.

– باید توجه به طبیعت را به کودکان بیاموزم
– باید سعی کنم که ارتباط کودکان با طبیعت بیشتر شود.
– باید در ذهن بچه‌ها بین خدا و طبیعت ارتباط برقرار کنم.
– باید کاری کنم که بچه‌ها حفظ طبیعت را وظیفه‌ای دینی برشمارند.

– باید کاری کنم که انس کودکان با طبیعت، ضمن تقویت حس زیبایی‌شناسی و حفظ لطافت روح آنان، موجب آشناسدن آن‌ها با خداوند به‌عنوان خالق و بخشنده‌ی مواهب طبیعی به انسان گردد.
– باید نعمت‌های الهی را برای بچه‌ها برشمارم و درباره‌ی نیکی و احسان خداوند با آنان گفتگو کنم.

ضمیمه‌ی شماره ۲: از زبان یک آموزگار و مربی دینی:

کمک می‌کنند. من این واکنش‌ها را با کودک مورد بررسی قرار می‌دهم و می‌گذارم خودش ارتباط آن‌ها را با مفاهیم دینی پیدا کند. چرا که این، همان تکیه بر فطرت انسان‌هاست.

ب- پرورش تفکر خلاق از بهترین شیوه‌ها و پایه‌های تربیت دینی است.

✓ درباره‌ی تربیت تخیل کودکان چیزهای زیادی می‌دانم و از طرفی می‌دانم که قوه‌ی تخیل، فراتر از گمان یا باور ساختگی است. تفکر خلاق به آدمی کمک می‌کند تا معانی حقایق را درک کند و از این طریق شناخت خود را شکل دهد. از نظر معنوی نیز تفکر خلاق، دیدن و شناختن خدای نادیده را با چشم دل برای ما ممکن می‌سازد. خوب است راه‌های مختلفی را که تفکر خلاق از طریق آن‌ها فعال می‌شود، بشناسیم. شنیدن صدای آواز پرنده‌ها، تماشای آثار هنری و نگاه به زیبایی‌ها و شگفتی‌های طبیعت، خواندن یا شنیدن سرودهای مذهبی، بوییدن گل‌ها، دقت در شعله‌ی شمع، احساس خنکی مرمرهای کف زیارتگاه‌ها، دست‌زدن به آبی که در فرهنگ دینی مایه و نشانه‌ی روشنایی است، چشیدن خوراکی‌های متبرک نذری، گوش جان سپردن به سکوت پر معنای شب، و ... همه می‌توانند قوه‌ی تخیل و تفکر خلاق را در آدمی به حرکت واداشته و فعال سازند. البته برای تقویت خلاقیت بچه‌ها، باید چیزهای مورد علاقه و توجه آن‌ها را بیابم و به کار بگیرم.

✓ برای تربیت تخیل کودک باید او را به همیاری و مشارکت فرا بخوانم چرا که یادگیری روندی فعال است که نیاز به تلاش و مشارکت آموزنده دارد. نگاه کردن، گوش کردن و حتی بوییدن و چشیدن هم می‌تواند روندی فعال داشته باشد. مهم، موضوع و هدف یادگیری است!

ج- بهره‌گیری از الگوها یکی از بهترین شیوه‌های تربیت دینی کودکان است.

✓ مهم‌ترین الگوی رفتاری برای بچه‌ها در درجه‌ی اول والدین آن‌ها هستند. این نکته را همواره باید به اولیا یادآوری کنم.

به‌عنوان یک آموزگار موفق باید بدانم که ...

الف- مهم‌ترین وظیفه‌ی تربیت دینی، پرورش ایمان بچه‌هاست.

✓ یادم باشد که ایمان با تعقل منافاتی ندارد.

ایمان بر تجربه و باور استوار است بنابراین هم خردمندانه است هم قابل تفکر. بدین ترتیب اعتقاد به خدا به معنای تعطیل عقل و تعقل نیست. بلکه نوعی هماهنگی با فکر و قلب و حتی گاهی جسم است. هماهنگی برای درک معنای زندگی است. چشمه‌ی ایمان در قلب آدمی می‌جوشد، بر زبانش جاری می‌شود و در عمل و رفتار او تجلی می‌یابد، و در تمام این‌ها عقل و خردورزی حضوری فعال دارد.

✓ یادم باشد که برای رشد ایمان کودک اعتماد به دیگران یک شرط اساسی است.

اعتماد هم مانند احترام یک ویژگی اکتسابی است. چون علاقه دارم ایمان کودک به خدا تقویت شود باید مورد اعتماد او باشم تا او سخنانم را بپذیرد. این را به والدین بچه‌ها نیز توصیه می‌کنم.

✓ به‌خوبی می‌دانم که ایمان، همگام و متناسب با آگاهی‌های کودک رشد می‌کند.

پس آگاهی بیشتر کودک، موجب دستیابی به ایمانی قوی‌تر خواهد شد. برای این کار راه‌های مختلفی وجود دارد اما در همه‌ی آن‌ها شرط اول آن است که یادم نرود مخاطب من یک کودک است! و آگاهی او از بسیاری چیزها ناممکن و یا نامناسب است و برای آگاه‌ساختن وی از بسیاری چیزها، باید مقدمه‌چینی فراوانی صورت گرفته و ابزارهای بسیاری را به کار گرفت.

یادم باشد که ایمان، منطق و شیوه‌ی استدلال خاص خود را دارد.

بسیاری از دلایل اعتقاد به خدا از وجود خود آدمی سرچشمه می‌گیرد. آرامش، عدالت‌طلبی، صلح، امید، حیرت و اعتماد، حالاتی هستند که به شکل‌گیری ایمان در وجود انسان

✓ این را می‌دانم که من نیز همانند والدین بچه‌ها، بهترین الگو و نمونه‌ی رفتاری برای آن‌ها هستم.

✓ هیچ‌کس نمی‌تواند الگوی صد درصد کاملی برای بچه‌ها باشد اما قادر است الگویی از رشد تدریجی را به کودک ارائه دهد. مهم آن است که اراده کنیم تا به کودکان بهترین نمونه‌ها و الگوها را بدهیم و این بیانگر مسئولیت سنگین و فوق‌العاده دشوار والدین کودک و من به‌عنوان مربی است.

بنابراین چاره‌ای نیست جز آن که تربیت دینی را از خود آغاز کنم!

✓ وظیفه‌ی دیگر من این است که بچه‌ها را با الگوهای شایسته آشنا سازم.

قصه‌های دینی، قصه‌های قرآنی، داستان‌هایی که از انسان‌های بزرگ تاریخ، انبیاء و اولیاء، امامان و راهنمایان، بزرگان و اندیشمندان، فرزنانگان و شایستگان حکایت می‌کند و حاوی بهترین نمونه‌های اخلاقی و تربیتی برای کودکان است. البته نباید فراموش کنم که بچه‌ها ذائقه‌ی خاص خود را دارند و باید داستان‌ها را مطابق با ذائقه‌ی آنان انتخاب و بیان کنم.

✓ باید به بچه‌ها نمونه‌های عینی و عملی را معرفی کنم. معرفی نمونه‌های عینی و عملی، ظریف‌ترین و مهم‌ترین کار یک مربی شایسته است. الگوهای مناسب برای بچه‌ها باید به‌راحتی قابل دسترس و در معرض دید و تجربه‌ی بچه‌ها باشند.

ضمیمه‌ی شماره ۳: درباره‌ی آموزش از طریق همیاری

آمده خاطر نشان نموده که نقاط ضعف آموزش را بیشتر می‌باید در شیوه‌های تدریس و نحوه‌ی نگرش به فرایند یاددهی - یادگیری جستجو کرد و یادگیری از طریق همیاری یکی از راه‌حل‌های مناسب برای این مسأله تشخیص داده شده است. به گونه‌ای که امروزه معلمین بسیاری در اکثر کشورها و در تمام گروه‌های سنی و مقاطع تحصیلی، از این روش بهره می‌جویند و معلمین در بسیاری از نقاط دنیا، یادگیری از طریق همیاری را مورد آزمایش قرار می‌دهند تا ببینند آیا یادگیری دانش‌آموزانشان بیشتر و بهتر می‌شود یا نه.

تحقیقات دامنه‌داری در دهه‌ی ۱۹۸۰ در این زمینه توسط راجر جانسون و دیوید جانسون در دانشگاه مینه‌سوتا و توسط رابرت اسلاوین در دانشگاه جان هاپکینز و ... به عمل آمد و اکنون نیز تحقیقات بین‌المللی گسترده‌ای در حال انجام است.

یادگیری از طریق همیاری چه نکات تازه و متفاوتی دارد؟

یادگیری از طریق همیاری یک فکر قدیمی است که در دهه‌ی ۱۹۸۰ از نو ظهور یافت، اما برای بسیاری از معلمان یک فکر جدید است، زیرا گروه‌های همیار با گروه‌های رقابتی کوچکی که در بسیاری از کلاس‌ها مرسوم است، فرق دارد. قبل از توصیف مشخصه‌های اساسی گروه‌های همیار، لازم است اندکی در مورد دو نوع محیطی که معلمان در کلاس‌هایشان به وجود می‌آورند توضیح دهیم. هر کدام از این محیط‌ها نگرش خاصی ایجاد می‌کند و انتظارات خاصی را به وجود می‌آورد.

محیط یادگیری رقابتی

✓ هدف اصلی در این دیدگاه رسیدن بچه‌ها به استانداردهای مشخص است و نمره صرفاً مشخص‌کننده تفاوت بین بچه‌ها است.
✓ سنجش در طول سال و توسط معلم انجام می‌گیرد و در پایان سال، پس از امتحان بچه‌ها را طبقه‌بندی می‌کنند.

✓ وظیفه‌ی معلم انتقال دانش و استانداردهاست و تعیین

این که چه کسی بالا برود و چه کسی بالا نرود.

✓ وظیفه‌ی شاگرد، پس‌دادن درس، پیش‌بینی سؤالات،

تلاش فردی و امیدواری به موفقیت است.

امروزه آموزش و پرورش نسبت به گذشته معنا و مفهوم دیگری پیدا کرده و ارتباطات جهانی و در دسترس بودن منابع مختلف دانش برای افراد، یادگیری را از چارچوب کلاس درس و مدرسه و محیط خانواده تا حدی خارج کرده و گستره‌ی آن را به سطح شهر و جامعه و جهان توسعه داده است. در این راستا، شناخت روش‌ها و راهبردهای نوین تدریس و بهره‌گیری از آن‌ها بسیار ضروری است.

این درحالی است که دانش‌آموزان ما هنوز هم، اغلب در کلاس‌هایی درس می‌خوانند که بیشتر مطالب به صورت سنتی و در قالب سخنرانی تدریس می‌شوند و دانش‌آموز در جریان یادگیری، فعالانه به کار گرفته نمی‌شود. در این شیوه، معلم سعی می‌کند با زحمت و تلاش بسیار، مفاهیم اندوخته شده در ذهن خود و با کتاب درسی را به گونه‌ای به دانش‌آموز تفهیم و یا تلقین کند. درحالی که برای تربیت صحیح و ساختن شخصیت دانش‌آموزان به عنوان یک انسان مفید، کارآمد و اثربخش، می‌باید با درکی صحیح نسبت به اهمیت ارتباط معلم و شاگرد، این رابطه را در قالب یک تعامل دو سویه توسعه داده و از آن به نحو مطلوبی بهره‌برداری کنیم. امروزه توجه به رشد روزافزون کمیت دانش بشری ما را وادار به تجهیز دانش‌آموزان به دانش و مهارت‌هایی می‌کند که همیشه و همه جا به کار آنان بیاید. امری که صرفاً با به کارگیری شیوه‌های نوین تدریس امکان‌پذیر است. در برخورد با معلمان، بسیاری از آنان را می‌بینیم که (با وجود برخورداری از شخصیتی جذاب و دوست‌داشتنی، توانایی در تدریس و نیز برخورداری از دانش و صلاحیت حرفه‌ای) از فضای غیرفعال و شرایط خشک و بی‌روح کلاس‌های خویش ناراضی هستند. آنان به دنبال روش‌هایی هستند که مهارت‌های لازم و انگیزه‌ی کافی جهت کسب دانش و انجام فعالیت‌های آموزشی را بیش از پیش در دانش‌آموزان ایجاد کند. در دهه‌های اخیر این که چگونه می‌توان یادگیری را به بهترین و آسان‌ترین شکل میسر نمود و بازده آن را افزایش داد، از مباحث جنجال برانگیز و پرطرفدار میان مربیان بوده است. نتایج به دست